

XX Форум видавців

с. 10-11

ПРОФЕСІЙНО – ДЛЯ ДІТЕЙ

Останньої декади вересня в Макіївці проходить Відкритий фестиваль театрів для дітей та юнацтва.

с. 7

ЯК ГУЦУЛИ В ПУТИЛІ ГУЛЯЛИ

У селищі Путила Чернівецької області пройшов XXI Міжнародний гуцульський фестиваль.

с. 12

БУБНІВСЬКЕ ГОНЧАРСТВО: СИЛА ТРАДИЦІЙ

Умільці з відомого в Україні гончарного осередку плекають і популяризують унікальний багатовіковий досвід місцевих майстрів.

с. 14

ПЛЕНЕР ХУДОЖНИКІВ «СЕДНІВСЬКА ОСІНЬ»

15 вересня 2013 року в смт. Седнів розпочав свою роботу пленер художників «Седнівська осінь».

Організатором мистецької акції є Національна спілка художників України за підтримки Міністерства культури України.

Під час пленеру провідні художники працюють над замальовками седнівських краєвидів, створюють ескізи, етюди, відвідають стародавнє місто Чернігівщини (м. Чернігів, м. Новгород-Сіверський).

За підсумками мистецької акції буде організовано та проведено виставку художніх творів, яка ознайомить мешканців Чернігівщини з творчим доробком провідних митців образотворчого мистецтва.

КОНКУРС ДИТЯЧОГО МАЛЮНКА

Організатори 21-го Міжнародного конкурсу дитячого малюнка «le-no-hikari», що проводиться в Японії, запрошують українських дітей надсилати заявки на участь.

До участі в конкурсі запрошуються діти віком 6–15 років (станом на 31. 12. 2013). Цього року заявлено такі теми конкурсних робіт: «Сільське господарство», «Природа», «Навколишнє середовище», «Родина». Роботи мають бути виконані на папері максимальним розміром 728×515×3 мм (без рамки). Техніка та засоби виконання не обмежені, однак роботи з апікаційними елементами до участі в конкурсі не допускаються.

Заявки на участь у конкурсі приймаються до 30 вересня 2013 року.

Детальну інформацію про умови участі в заході, а також апікаційні форми можна знайти на веб-сторінці конкурсу: <http://www.ienohikari.net/zugacon/english/>

Довідково:

Міжнародний конкурс дитячого малюнка «le-no-hikari» проходить під патронатом Міністерства закордонних справ, Міністерства освіти, культури, спорту, науки і технологій та Міністерства сільського, лісового та рибного господарства Японії.

Маленькі художники з України вже мають позитивний досвід участі в цьому конкурсі в минулі роки.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС ПРОФЕСІЙНИХ ЧИТЦІВ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В ЯЛТІ

У м. Ялта (Автономна Республіка Крим) із 17 вересня по сьогодні проходить XVII Всеукраїнський конкурс професійних читців імені Лесі Українки. У конкурсі

взяла участь творча молодь із різних регіонів України.

Конкурс заснований Національною спілкою театральних діячів України у 1996 році до 125-річчя з дня народження Лесі Українки та проводиться за підтримки Міністерства культури України.

Програма конкурсу передбачала виступи 15-ти учасників, що відбулися у два тури:

I тур – виконання творів Лесі Українки;

II тур – виконання творів української класичної та сучасної поезії та прози.

У складі журі провідні фахівці в галузі українського театального мистецтва, видатні майстри художнього слова, викладачі сценічної мови культурно-мистецьких вишів, а також представники Національної спілки театральних діячів України. Голова журі – Недашківська Раїса Степанівна, народна артистка України, заступник голови НСТД України.

У рамках проведення конкурсу – урочисте відкриття та закриття заходу за участю видатних майстрів українського театру, а також культурні події для учасників.

ДО 150-РІЧЧЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛАРМОНІЇ УКРАЇНИ

На честь відкриття 150-го ювілейного сезону Національної філармонії України 17 вересня у Колонній залі імені М. В. Лисенка відбувся концерт Академічного симфонічного оркестру філармонії. Солісти: лауреат міжнародних конкурсів Давид Герінгас (віолончель, Німеччина), народний артист України Іван Кучер (віолончель), лауреат міжнародних конкурсів Артем Полуденний (віолончель). За диригентським пультом – народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Микола Дядюра.

Перед початком концерту генеральний директор Національної філармонії Дмитро Остапенко презентував нову пам'ятну монету «150 років Національній філармонії України» номіналом 5 грн, яку виготовлено зі срібла тиражем 3 000 шт. та художній поштовий конверт з оригінальною маркою, присвяченою цій урочистій події, тиражем 500 000 примірників.

У фойє філармонії було відкрито фотовиставку «Історія і сучасність Національної філармонії України».

КОЛОКВІУМ ЗІ СФРАГІСТИКИ

У Києві відбулася прес-конференція Першого міжнародного колоквиуму з вивчення візантійських та давньоруських печаток «Сфрагістичний меридіан: КИЇВ – КОРСУНЬ / ΧΕΡΣΩΝ – ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ».

В останні роки сфрагістика, що вивчає стародавні печатки, стала однією з найбільш динамічних історичних дисциплін, якою займаються провідні дослідники у всьому світі. Щороку до наукового обігу вводяться сотні нових печаток, дозволяючи відкривати цілі пласти відомостей про історію, політику, управління та ідеологію стародавніх держав та суспільств. Ці відкриття фахівці-історики обговорюють на міжнародних наукових конференціях. Під час одного такого форуму, організованого Музеєм Шереметьєвих, виникла ідея розглянути проблематику візантійської сфрагістики на спеціальному колоквиумі, вперше в історії України.

У прес-конференції взяли участь: Олександр Айбабін, Кримське відділення Інституту сходознавства, Україна; Гліб Івакін, Інститут археології, Україна; Вернер Зайбт, Академія наук, Австрія; Олексій Шереметьєв, засновник Музею Шереметьєвих, Україна; Жан-Клод Шене, Університет Париж IV Сорбонна, Франція та інші.

Колоквиум проходив 13–16 вересня.

ТРИНАДЦЯТИЙ «ДЕРМАНСЬКИЙ СВІТИЛЬНИК»

У селі Дермань, що на Рівненщині, відбулося традиційне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» за участю письменників з Києва, Житомирщини, Хмельниччини, Тернопільщини, рівненських літераторів, просвітан та освітан.

Перед початком свята учасники побували в урочищі Гурби на місці найбільшої битви вояків УПА з енкаведистами у 1944 році.

Учасники заходу поклали квіти до пам'ятників Уласу Самчуку в Рівному та Здолбуніві, до меморіальних дощок Борисові Тену та Уласові Самчуку в Дермані.

Говорили на святі і про долю україн-

ської книги. Письменники подарували гімназії та музеєві У. Самчука в Дермані власні книжки.

Під час свята було вручено премію імені Світочів. Цьогоріч її отримав письменник Олександр Євтушок із села Зоря за повість «Пиво з абрикосів».

Усі охочі ознайомилися з виставкою книг із серії «Бібліотека Літературного музею Уласа Самчука в Рівному», яка була представлена на заході.

РОЗПОЧАЛИСЯ АРХЕОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ

На території Софійського музею розпочато розвідувальні археологічні дослідження задля визначення напрямів і масштабів розкопок на наступні роки. Це зумовлено потребою в чіткому

визначенні локалізації решток храму XI століття, стратиграфії ділянок, потужності культурних шарів тощо.

«Для досліджень закладено три шурфи, – повідомив завідувач сектору археологічних досліджень заповідника Тимур Бобровський. – В одному шурфі на ділянці колишнього митрополичого саду вже відкрито залишки храму XI століття. Деякі з науковців вважають, що це той самий згадуваний у літописах храм Святої Ірини. Однак глибші розкопки проводитимуться наступного року. Другий та третій шурфи закладено для дослідження стратиграфії та особливостей культурного шару власне садиби Софійського собору».

Науковець також розповів, що завдяки археологічним розкопкам, націленим на розвідувальне вивчення території, минулими роками було знайдено залишки мурованої давньоруської лазні XI століття та фрагмент стародавньої огорожі митрополичої садиби. У попередні роки на території садиби археологи наштовхнулися на фундаменти різних споруд XVII століття. Їхнє повторне вивчення, на думку Тимура Бобровського, дозволить знайти входи до підземних комплексів і господарських льохів садиби Софійського собору.

Пошукові дослідження проводяться спільною експедицією Національного заповідника «Софія Київська» та Інституту археології НАНУ під керівництвом членкореспондента НАНУ Гліба Івакіна.

ВИСТАВКА КАРТИН ЛЬВІВСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

У Чернівцях у Центрі культури «Вернісаж» проходить виставка Львівської обласної організації Національної спілки художників України.

Львівська обласна організація Національної спілки художників України – це відомий в Україні творчий колектив, створений поколіннями художників, які збагачують досвід, формують традиції, що відображають мистецькі традиції краю. Львів'яни беруть активну участь у художньому житті України та зарубіжжя.

В експозиції представлені 35 митців живописної секції Львівської спілки художників, загалом 75 творів.

Серед них відомі митці – Борис Буряк, Роман Опалінський, Василь Федорук, Ігор Гавришкевич.

Виставка триватиме до 30 вересня.

НОМІНАНТ НА ПРЕМІЮ «ОСКАР»

На престижну премію «Оскар» від України у номінації «Фільм іноземною мовою» представлена стрічка «Параджанов» режисерів Олени Фетісової і Сержа Аведікяна.

Як повідомили в Українському оscarівському комітеті, у відборі також брали участь картини «Вічне повернення» режисера Кіри Муратової та «Хайтарма» Ахтема Сейтаблаєва.

До 1 жовтня фільм-претендент від України повинен бути прийнятий Американською академією кінематографічних мистецтв і наук для подальшого відбору серед стрічок інших країн.

У США номінанти у всіх 24-х категоріях будуть оголошені 16 січня 2014 року.

Вісімдесят шоста церемонія вручення премії «Оскар» за заслуги в галузі кінематографії за 2013 рік відбудеться 2 березня 2014 року в Лос-Анджелесі.

Як відомо, «Параджанов» – дебютна повнометражна стрічка співрежисера Олени Фетісової (Україна) і Сержа Аведікяна (Франція), цьогоріч отримала приз «Золотий Дюк» за кращий український повнометражний фільм на Одеському міжнародному кінофестивалі. Картина розповідає про кінорежисера Сергія Параджанова та його конфлікт з радянським режимом.

«ВЕРЕСНЕВІ САМОЦВІТИ»

25–29 вересня у Кіровоградському академічному обласному театрі ляльок до 75-річчя утворення Кіровоградської області пройдуть заходи в рамках Всеукраїнського свята театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти».

У програмі: вистава для дітей Черкаського академічного обласного театру ляльок, Запорізького обласного театру ляльок, Чернігівського обласного дитячого (лялькового) театру ім. О. Довженка, Криворізького міського театру ляльок, Кіровоградського академічного обласного театру ляльок, Херсонського академічного обласного театру ляльок; вистава для дорослих Київського академічного Молодого театру; виставка дитячих малюнків.

НОВА ПРОГРАМА НА ФЕСТИВАЛІ «МОЛОДІСТЬ»

Цьогоріч до конкурсних програм «Молодості» додається особлива секція. На 43-й редакції фестивалю вперше буде представлена дитяча програма «Молодість – дітям».

Замість традиційної серії окремих показів «Молодість» презентує повноцінну конкурсну програму для дітей. Це не лише спроба поговорити з ними на серйозні теми мовою кіно, а й унікальна можливість побачити вибір дитини, адже саме дитяче журі визначить переможця. Програма розрахована на вікову категорію 10–14 років.

Переможця визначатиме журі з 5–7 учнів українських шкіл та ліцеїв гуманітарного спрямування.

Основна локація програми – кінотеатр «Кінопанорама».

Серед конкурсних програм фестивалю, зокрема, – міжнародний конкурс (студентські, перші повнометражні та короткометражні фільми) та національний конкурс (українські короткометражні фільми).

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ «ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ ЯРМАРОК»

У програмі свята 20–21 вересня ярмарок, майстер-класи народних ремесел, концертна програма найкращих колективів пісенної і танцювальної народної творчості різних областей України.

Організатори фестивалю вважають за необхідне поряд із майстрами традиційних народних ремесел участь молодих майстрів, які представляють сучасні форми творчості й майстерності, з метою продовження та відродження традицій у сучасному світі.

Організація ярмарку на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпряни, забудова якого копіює українське село кінця XIX – поч. XX ст., створює атмосферу живої історії під час проведення фестивалю.

ФОЛЬКЛОРНИЙ ФЕСТИВАЛЬ У ЛУЦЬКУ

27–29 вересня у Луцьку відбудеться сьомий Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня». Його мета – популяризувати українські традиції, обряди, звичаї, відродження народних весільних дійств, звичаєво-обрядової автентики літньо-осіннього циклу, якими в усі віки славилася наша земля.

У заході візьмуть участь колективи від українських громад Росії, Польщі, Литви, Білорусі, Молдови, Естонії, Румунії, Іспанії, а також із майже всіх областей України та районів Волині.

Глядачі зможуть побачити збір врожаю, підготовку до весілля, змагання козарів і жниць, перший і останній сніп, музикування. Буде багато обрядових картинок – весілля, хрестини, селянська толока, молодіжна вулиця. А ще – багате і щедра Волинське ярмаркування з майстер-класами народних умільців.

Окрім цього, експонуватимуться весільні костюми, рушники, короваї та калачі.

На вулицях древнього Луцька можна буде побачити народне життя Волині та Полісся у формі етнографічних майданчиків.

«ХАРКІВСЬКІ АСАМБЛЕЇ»

26 вересня відкривається Міжнародний музичний фестиваль «Харківські асамблеї».

«Харківські асамблеї» – це завжди більш ніж двотижневий музичний марафон зі щільним концертним графіком – по кілька концертів на день без вихідних.

Одним із головних героїв нинішнього фестивалю стане великий композитор епохи бароко, 335-річний ювілей з дня народження якого відзначають цього року, – Антоніо Вівальді.

У фестивалі візьмуть участь диригенти: Юрій Насушкін (Іспанія), Буркхард Ремпе (Німеччина), Антоніо Лізаррага (Мексика – Австрія), Антон Холоденко (Франція), заслужений діяч мистецтв України Юрій Янко, віолончеліст Денис Северін (Швейцарія) та ін.

У рамках фестивалю місто відвідають Запорізький академічний обласний український музично-драматичний театр ім. В. Г. Магара з унікальним поданням на музику А. Вівальді – музично-пластичної екзистенції буття «Таїнство творіння», а також оркестр народних інструментів з Луганська. Проект фонду «Харківські асамблеї» «Дитяча філармонія» продовжить серію концертів у рамках фестивалю «Слухаємо і маюємо музику» і «Музичні династії», в яких візьмуть участь талановиті юні музиканти Харкова.

У КИЄВІ ПРОЙШОВ ДЕНЬ КОКТЕБЕЛ JAZZ FESTIVAL

У рамках Дня Koktebel Jazz Festival на ГогольFest представили найкращі роботи фестивалю сучасного мистецтва Artishock, який цього року вперше проходить у Коктебелі.

Відбулися концерти двох хедлайнерів Koktebel Jazz Festival – британців Red Snapper та італійців Montefiori Cocktail. У програмі також – перформанс Курта Лоренса «Світлове піаніно».

Нагадаємо, XI Міжнародний музичний фестиваль Koktebel Jazz Festival відбувся 12–15 вересня. За чотири дні на трьох основних сценах пройшли більше 50 концертів.

Фестиваль сучасного мистецтва ГогольFest проходитиме до 22 вересня на території колишнього експериментально-механічного заводу (неподалік від станції метро «Видубичі»).

«МИСТЕЦТВО ОДНОГО СЕЛА»

У Національному музеї літератури України проходить виставка народної творчості «Поєма в дереві з Надросія» села Андрушівки Погребищенського району Вінницької області. Експозиція діє у рамках Всеукраїнської культурно-мистецької акції «Мистецтво одного села».

Село Андрушівка прославилася талановитими майстрами різьби по дереву Петром і Романом Пипівами, творчість яких – справжня «поєма в дереві», вияв національного самоствердження. Основна тематика творчості цих майстрів – шевченкіана, козаччина, пісенні сюжети народного буття.

Тут представлені роботи народного майяра Олександра Шульганя, гончара Романа Чмерука, художника Василя Степанчука, майстра традиційної вишивки Ольги Бацюк та інших. В експозиції представлені старовинні витвори декоративно-прикладного й ужиткового мистецтва: ікони, ткані рушники, скатерки, килими, налавники, доріжки, жіночий одяг, тернові хустки, весільні атрибути, а також гончарні вироби народних умільців села Андрушівки.

ВИСТАВКА СУЧАСНОЇ ІСТОРИЧНОЇ КАРТИНИ

У Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. С. Крушельницької діє виставка сучасної історичної картини «Україна славетна».

Експонується 15 полотен київського художника-баталіста Артура Орлюнова, який у своїй творчості акцентує увагу на визначних сторінках історії українського

народу. Він розкриває характер та діяльність видатних національних постатей, зокрема, князів, гетьманів, священнослужителів. У картинах митця простежується безпосередній зв'язок мужності наших предків із притаманною нашому народові духовністю.

Мета виставки – формування у громадян розуміння величчя нашої держави, почуття патріотизму і гордості за історичну Батьківщину.

Виставка проходитиме до 2 жовтня.

ІГОР ПРИСТАВСЬКИЙ

14 вересня пішов з життя Приставський Ігор Романович – відомий громадський діяч, президент Всеукраїнського фонду сприяння міжнародному спілкуванню «Українське Народне Посольство», голова Громадської ради Міністерства культури України, помічник першого Президента України Л. М. Кравчука, президент Українського Народного Посольства, заступник міністра культури і туризму України у 2005–2007 рр.

Приставський Ігор Романович народився 3 січня 1959 р. у м. Львові. Життєвий шлях Ігоря Романовича – зразок людської гідності, працелюбності, відповідальності, добропорядності, вміння толерантно працювати з людьми. Ігор Романович закінчив Львівський державний університет ім. Івана Франка, отримав диплом викладача історії. Пізніше навчався в Дипломатичній академії України при Міністерстві закордонних справ України, Національній академії внутрішніх справ України. Всі отримані знання з історії дипломатії, правознавства він вдало поєднував у професійній діяльності, за що і був відзначений державними нагородами: Почесна грамота Президента України «За активну благодійницьку діяльність у гуманітарній сфері» (2002 р.), орден «За заслуги» III ступеня за вагомі досягнення у професійній діяльності та багаторічну сумлінну працю (2003 р.).

Завжди займав активну громадську позицію, присвятивши своє життя благодійній діяльності, за що і був відзначений громадськими нагородами від численних міжнародних організацій та релігійних громад.

Міністр культури України Леонід Новохатько висловлює свої співчуття близьким та рідним, друзям та колегам у зв'язку із тяжкою втратою.

«Важка неблаганна хвороба перервала життя доброї, щирої, небаїдугою людини, надійного товариша, чуйного колеги, мудрого керівника. Відповідальний, врівноважений, принциповий, доброзичливий, завжди готовий прийти на допомогу – таким запам'ятають його всі, кому довелося знати, працювати та спілкуватися з Ігорем Романовичем», – із сумом зазначив Леонід Новохатько.

Приставського Ігоря Романовича поховали у рідному Львові.

До 90-ліття «КіЖ»

Музика слов'янських народів на Україні

На полях війни проти чорних сил фашизму армії слов'янських народів, об'єднані навколо героїчної Червоної Армії, зробили вирішальний внесок у справу перемоги Об'єднаних націй, у справу торжества їх демократичних, прогресивних, гуманних ідеалів. Нечувані воєнні перемоги в цій спільній боротьбі зміцнили і посилили історичні, освячені віками дружбу і культурні зв'язки слов'ян, їх єднання навколо великого російського народу.

Ця єдність ґрунтується на споконвічній основі цієї дружби – на спорідненості слов'янських мов, що мають багато спільних коренів, на спільності багатьох рис у культурі, в характері, розвитку слов'янських народів. Слов'янські народні пісні, особливо обрядові, мають багато спільних мелодичних зворотів, спільний літературний сюжет, наприклад, веснянки: «На Дунаєчку, край бережку», «Благо-слови, мати, весну закликати» і багато інших. Пісня «Коляда», що тепер поширена між чехів та українців, зустрічалась раніше у всіх слов'янських народів.

Ця пісенна спільність перейшла і до професійної музики. Українські композитори здавна цікавились музичною творчістю інших слов'янських народів і творчо використовували їх багатющу музичну скарбницю. Ще основоположник українського піанізму П. Сокальський (1832–1887) всебічно дослідив спільність слов'янських пісень і його праця «Російська народна музика», видана вже після смерті дослідника, стала класичною розвідкою в цій галузі.

З 1886 року Сокальський, під впливом протесту проти переслідування слов'ян на Балканах, протесту, що охопив усю Росію, і в музичній творчості своїй звертається до слов'янської тематики. Він пише болгарську пісню «Где родот міє» і болгарський марш з болгарським же текстом. Великий інтерес становить «Слов'янський альбом» Сокальського – полум'яний заклик до дійової допомоги слов'янським народам Балкан, які мучились у турецькому рабстві. Альбом складається з чотирьох частин: марш-фантазія на болгарський мотив, слов'янський марш, «На смерть патріота», «На штурм». У листопаді 1875 року Сокальський пише ще один слов'янський марш, а наступного року – «Далматську баркаролу».

Під час війни 1877–1878 рр. Сокальський вирушає на Балкани як військовий кореспондент. Тут він записав багато болгарсько-сербських пісень, що ввійшли до його збірника

слов'янських пісень (1885 р.), разом з піснями, зібраними в процесі роботи над дослідженням «Російська народна музика».

У своїх творах для фортепіано композитор так само широко використав мелодії південних та західних слов'ян. Серед українських творів для фортепіано відзначається перш за все його південно-слов'янська рапсодія для рояля «На берегах Дунаю» (1884 р.).

В «Музикальних картинах для рояля» з семи частин (1886 р.) останні три частини мають символічні назви, що підкреслюють спільність слов'ян від Адріатики до Росії: «На водах Адріатики», «Раздумье на берегу Днепра», «Славянские веяния на берегу Дуная».

Сокальському була близька музика поляків. Особливо це помітно в його фортепіанних композиціях, для яких він часто використовує ритми слов'янських танців. Серед цих композицій шість польок, дев'ять мазурок, з них одна для скрипки та рояля.

Близкучими прикладами проникнення в стиль польської музики насичена опера Сокальського «Облога Дубно» (за повістю Гоголя «Тарас Бульба»), зокрема партія Урсули.

Визначнішою для популяризації на Україні музики інших слов'янських народів і творчого освоєння її є діяльність Миколи Виталійовича Лисенка. Виховний на ідеалах Чернишевського, він був палким поборником ідеалів слов'янства і своїми політичними переконаннями і своєю творчістю. Разом з своїм

другом М. Старицьким, Лисенко брав участь у русі київського студентства, який розгорнувся тоді. На одних студентських зборах, як згадує Старицький, вони склали відозву «До всіх братів-слов'ян», в якій говорилось: «До всіх братів-слов'ян українець повинен ставитись дружньо, допомагати їм у боротьбі проти гнобителів, у своїх політичних і соціальних прагненнях українець сповідає ті самі ідеали, що й передові його співбратів-ликороси».

З погляду цих настроїв Лисенка особливо цікавим є його «Траурний марш», присвячений 27-річчю з дня смерті Т. Г. Шевченка. Вдалим прийомом Лисенко підкреслює, що смерть поета – втрата для всіх слов'янських народів. Для цього композитор в основу першої частини маршу бере славетну сербську тему, яку вже використав Чайковський у «Слов'янському марші», Римський-Корсаков у «Сербській фантазії», а за наших часів – Шебалін у «Слов'янському квартеті». В основу тріо покладено імпровізацію на тему шопенівського «Похоронного маршу».

В опері «Тарас Бульба» Лисенко показує віртуозне володіння ритмічними інтонаційними зворотами польської музики (сцени в покоях Марильці і в палаці Дубенського). Лисенко користувався ритмами мазурки і полонезу в своїх вокальних творах (наприклад, «Вогні горять»).

Одним з найяскравіших творів для хору Лисенка є «Ян Гус». Образ чеського борця за кращу

долю трудящих Лисенко використав у творі, що звучав дуже актуально в царській Росії другої половини XIX століття.

Український дореволюційний театр, не зважаючи на складні умови своєї діяльності, прагнув ознайомити народні маси з музичною культурою слов'янських народів. Великий діяч українського театру Садовський здійснив постановку опери «Галька» Монюшка. Геніальний артист вклав багато енергії і любові в цю виставу, маючи на меті показати коронний твір видатного польського композитора. Диригував цією оперою відомий диригент Кошіц, провідні партії було доручено висхідній зірці української сцени М. Литвиненко-Вольгемут (Галька) і Микиші (Іонтек).

У 1912 році кияни почули в театрі Садовського вічно юну, сонячну оперу основоположника чеської музичної школи Бедржика Сметани «Продана наречена». Це була перша постановка цієї опери в Росії. У виставі в ролі свата брав участь сам Садовський.

Традиції корифеїв української сцени продовжила радянська опера. Після великої підготовки дуже пишно, з розумінням стилю епохи і локального колориту, в 1937 році Київський театр опери та балету поставив оперу Б. Сметани «Продана наречена». Здійснив постановку заслужений артист УРСР В. Манзій, диригував В. Йориш. Художнє оформлення належало А. Хвостову. Головні ролі виконували З. Гайдай і І. Паторжинський.

Постановники провели творчу поїздку до Чехословаччини, де вивчали матеріали, потрібні для роботи над оперою. Вистави відбувались під незмінним аншлагом, мали великий успіх у київського глядача і стали яскравим виявом братерської дружби чеського народу з народами Радянського Союзу.

Найстаріша капела Радянської України «Думка» немало доклала зусиль для популяризації творів слов'янських композиторів. Ще в 1925 році вона встановила культурні зв'язки з чехословацькими хоровими колективами, обмінювалась з ними досвідом та нотами.

Під час літніх гастролей 1927 року капела вже виконувала болгарські та польські пісні («Піснь поранна» Монюшка, «Пісню про калину» Казуро, «Мазурку» Жепка). Нині в репертуарі «Думки» – польські пісні «Краков'як», «Пшилетели соколове», «Постуй, пенкна, голломбечко» Монюшка, «Ой, і в

полю озеро» Куба, чеські народні пісні – «Цо то мам, моя мила», «Горо, горо висока ісі», «Ах, синку, синку», «Мало пшениц, мало жит», «Шла ма мила» і, крім того, твори українських композиторів, присвячені темі єдності слов'янських народів – кантату М. Вериківського «Гнів слов'ян» і хор А. Штогаренка «Гей, слов'яни, до зброї».

Державний симфонічний оркестр УРСР за п'ятнадцять років свого існування виконав дуже багато творів слов'янських композиторів. У його репертуарі – перша, третя і п'ята симфонії, скрипковий та віолончельний концерти, радянська рапсодія, слов'янські танці Дворжака, поема «Еланік», «Влтава», увертюра і танці з «Проданої нареченої» Сметани, скрипковий концерт і концерт для фортепіано Шимановського, полонез Носковського, два фортепіанних концерти Шопена, танцювальна сюїта Сука, дві сюїти Новака.

З останніх робіт українських композиторів над слов'янською тематикою слід відзначити дві обробки польських народних пісень – «Вітай ти, як умієш» і «Ой, від гір синіх» П. Козицького. Дуже майстерно він аранжував для капели «Думка» польський національний гімн.

Безперечно, визначним своїм значенням і майстерністю є кантата «Гнів слов'ян» М. Вериківського, твір, що відображає непримиренну волю слов'ян і їх ненависть до споконвічних ворогів – тевтонів.

Вольові ритми і яскрава мелодика відзначають чоловічий хор А. Штогаренка «Гей, слов'яни, до зброї». Це полум'яний заклик до зброї, до боротьби проти фашизму.

Допомагаючи воїнам Югославії в їх боротьбі проти німецьких окупантів, частини доблесної Червоної Армії побували в багатьох містах та селах Югославії. І відтоді в червоноармійській побут міцно ввійшли югославські пісні – «Ой, любила мила зарана», «Ой, сумна, сумна темна ніченька» і особливо «Пісня про маршала Тіто».

На Україні останнім часом особливо зріс інтерес до слов'янської музики. Так міцніють і розширюються культурні зв'язки між слов'янськими народами. І це особливо важливо нині, коли після перемоги, здобутої спільними зусиллями в боротьбі, підсилюється братерська дружба всіх слов'ян, дружба, яка унеможливить нові виступи агресорів.

М. МИХАЙЛОВ.

Світ старовинних поштівок

Музей «Кобзаря» Т. Г. Шевченка, що в Черкасах, долучився до вшанування пам'яті Тараса Шевченка виставкою «Світ старовинних поштівок». Проект був втілений силами наукових співробітників Шевченківського національного заповідника та музею «Кобзаря» Т. Г. Шевченка. У експозиційних залах черкаського музею, котрі несуть пам'ять про історичну минувшину міста (саме в цьому меморіальному будинку з 18 до 22 липня 1859 р. у родині купців Цибульських проживав Т. Г. Шевченко), до уваги відвідувачів запропоновано листівки з колекції Шевченківського національного заповідника.

На представлених поштівках зображені автопортрети, живописні образи Тараса Шевченка, пам'ятники Кобзареві, репродукції його творів, ілюстрації вітчизняних митців до поетичного спадку Т. Г. Шевченка, репродукції творів мистецтва, присвячених його пам'яті, міські й сільські краєвиди, пов'язані з біографією митця, шевченківські найменування (вулиці, театри, школи, університети та інші культурні об'єкти). Серед листівок особливі виділяються тематичні групи

I. Вакула презентує виставку поштівок

українських поштових карток: «Україніка (поч. XX ст.)», «Місця перебування Тараса Шевченка», «Т. Г. Шевченко. Серія "Автопортрети"», «Образ Т. Г. Шевченка в скульптурі», «Пам'ятники Т. Шевченку за кордоном», «Лауреати Шевченківської премії».

Куратор виставки Ірина Вакула відзначила: «До сьогодні листівка була і залишається своєрідним елементом культури, неповторним джерелом дослідження минулого. Усі ці поштові

картки яскраво свідчать про невимрущу славу великого Кобзаря та величезну пошану до нього. Їхня тематика невичерпна, безперечно варта уваги, з кожним роком зацікавленість до неї все більше зростає, тому колекція Шевченківського національного заповідника постійно поповнюється».

Поціновувачі української філокартії у виставкових залах музею «Кобзаря» Т. Г. Шевченка віднайдуть для себе чимало цікавинок, як-от колекційні поштівки: «С. Васильківський. Хата в Опішні» (Стокгольм, 1911 р.), «Ізмайлович В. Українка» (Санкт-Петербург, 1902 р.), «Жертвуйте на пам'ятник Т. Шевченкові»

Виставковий зал музею «Кобзаря» Т. Г. Шевченка

у Києві! Ждаха Амвросій. Малюнки до українських народних пісень» (Київ, 1911–1912 рр.), «А. Манастирський. [Галичани]» (Львів, 1908 р.), «Шевченко Т. Г. Автопортрет. 1840 р.» (Коломия, 1919 р.).

Відтепер листівки шевченківської тематики, що є визначальною у фондовій збірці заповідника, стали доступні широкому загалу і чекають на свого шанувальника в музеї «Кобзаря» Т. Г. Шевченка.

Олена ВЕРЕТІЛЬНИК,
старший науковий співробітник
музею «Кобзаря» Т. Г. Шевченка

Діалог культур спільнот прикордоння

13–16 вересня 2013 року в с. Більшівці Галицького р-ну відбулася IX Міжнародна наукова конференція під назвою «Діалог культур спільнот прикордоння – концепції і сучасність». Захід проведено в приміщенні пам'ятки архітектури XVII століття – монастирі кармелітів. Організаторами заходу стали Провінція св. Антонія і блаженного Якуба Стрема Ордену Францисканців у Кракові, Молодіжний центр примирення та поєднання в Більшівцях та п. Веслава Голік. Програма передбачала пленарні засідання з виступами науковців, відвідання цікавих місць краю.

На відкритті конференції виступили консул Республіки Польща у Львові Яцек Жур та перший заступник голови Галицької районної державної адміністрації Володимир Бродович. Вони відзначили важливість українсько-польської співпраці в контексті культурних обмінів та охорони культурної спадщини.

Цікавими були виступи науковців з польської та української сторони – представників Інституту Народної Пам'яті, Горносласького музею в Битом'ю, Вищої школи в Глівіцах, Ягеллонського (Краків) та Опольського університетів, Сласької Політехніки в Глівіцах, Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, університету

Учасники конференції

імені Івана Франка в Житомирі, Національного заповідника «Давній Галич», Музею історії та культури караїмів, Музею мистецтв Прикарпаття.

Тематика виступів була наступною: д-р Пйотр Стахурський «Прикордоння – спроба визначення в просторі загальноєвропейському», мгр. Грабінська-Щесняк «Функціонування молодих людей у вимірі загальної культури. Проблеми ідентичності в періоді глобалізації», проф. Єва Ференс «Охорона нематеріальних пам'яток в українській та польській Конституціях», д-р Ірена Баладинська «Робота польської дипломатії в напрямку культури для європейської інтеграції України», д-р Францішек Василь «Пам'ять про померлих, вмирання пам'яті. Кладовище як засіб вивчення етнічності», проф. Владислав Струтинський

Вшанування пам'яті воїнів

«Діалог культур багатонаціонального Буковинського прикордоння», мгр. Мечислав Добковський «Відділ кресів Музею Горносласького в Битом'ю. Історія – Стан – Перспективи», д-р Пйотр Горош «Свобода обміну товарів в Європейському союзі», мгр. Ізабелла Кугенел «Роль дитини у багатокультурному

горнослаському суспільстві в XIX–XX столітті», Михайло Дейнега «Місто в міжріччі обох Бистриць», д-р Адам Святек «Роль русинів польської національності в автономній Галичині», мгр. Малгожата Клич «Товариства Кресові на Горному Слаську», д-р Богуслав Трач «Кресов'яни на Горному Слаську», мгр. Олександр Береговський «Культурна спадщина – перспективи співпраці», Ярослав Поташник «Культура національних меншин. Галицькі караїми», мгр. Андрій Чемеринський «Забута фортифікація Галича та околиць. Кінець XIX – перша половина XX століття».

Учасники конференції взяли участь у вшануванні пам'яті українських та польських воїнів, які полягли в бою з більшовиками у вересні 1920 року біля с. Дитятин. Це село стало місцем героїчної і одночасно трагічної битви з Червоним козацтвом. Невеликий відділ Війська Польського, віддавши своє життя, зтримав на кілька годин ворога, рятуючи перед розгромом 8 дивізію піхоти та українську дивізію кавалерії.

До пропам'ятних заходів долучилися представники польських громад з Івано-Франківська та Рогатина. Державні органи та органи місцевого самоврядування Польщі та України представляли: сенатор Республіки Польща Лукаш Абгаровіч,

консул Республіки Польща Яцек Жур, директор бюро Міністерства культури і народної спадщини Кристина Саланська, головний спеціаліст управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації Андрій Чемеринський, перший заступник голови Галицької районної державної адміністрації Володимир Бродович, сільський голова с. Дитятин Євген Довжинський.

Виступаючи Лукаш Абгаровіч та Володимир Бродович згадали про роль полеглих в польсько-радянській війні, окреслили перспективи співпраці між українськими та польськими народами. До хреста на могилі було покладено вінки від органів влади та молоді.

Підсумком роботи конференції стало відвідання пам'яток культурної спадщини – Музею караїмської історії та культури в Галичі, давньоруської церкви XII ст. в с. Шевченкове, об'єктів в Крилосі та Івано-Франківську.

Проведення Міжнародної наукової конференції в Більшівцях дало змогу окреслити проблемні погляди на питання історії, домовитися про майбутню співпрацю між музейними та науковими інституціями України та Республіки Польща.

Андрій ЧЕМЕРИНСЬКИЙ,
член НСКУ, магістр історії

Осіньне золото «Київ Музик Фесту»

Любі шанувальники академічного мистецтва! Мине зовсім трохи часу і ви знову опинитесь у вирі чергової визначної щорічної події – XXIV Міжнародного фестивалю «Київ Музик Фест-2013».

Щоразу цей найповажніший вітчизняний форум, який традиційно проводять Міністерство культури України і Національна спілка композиторів, пропонує численним слухачам особливе «меню», де є страви, що придуться до смаку найвибагливішим меломанам: класика, нова музика, джаз, симфонічні, хорова, камерні твори, презентації тощо. Цьогоріч програму фестивалю спрямовано назустріч знаменній даті – 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка. Форум присвячено Великому Кобзареві. Майже щодня звучатимуть твори, пов'язані з іменем нашого генія, причому більшість із них – прем'єри: Роман Цись. Кантата для читця і хору (28 вересня); Мирослав Скорик. «Гамалія». Кантата для хору і симфонічного оркестру (28 вересня); Левко Колодуб. «Українські ескізи». Симфонічна сюїта за Тарасом Шевченком (29 вересня); Валентин Сильвестров. «Шевченкове слово». Хоровий концерт за участі Муніципального академічного камерного хору «Київ» (керівник – Микола Гобдич) (1 жовтня); Борис Лятошинський. Хори на вірші Тараса Шевченка (виконуються у різних концертах), фортепіанні твори (2 жовтня); Євген Станкович. «Страсті за

Тарасом» для солістів, хору і симфонічного оркестру (5 жовтня); хори сучасних українських авторів.

Концепція фестивалю, свого часу розроблена видатним українським композитором Іваном Карабицем і його колегами, ось уже 24 роки залишається незмінною: українська музика в контексті світової. Так, у 24-х заходах (5 симфонічних, 7 камерних, 7 хорових, 2 фортепіанних, фольклорний, джазовий концерти, презентація диска творів Валентина Сильвестрова) буде виконано понад 200 творів різних жанрів, із них – 109 українських. Лунатиме музика більше ніж 70-ти українських композиторів.

Фестиваль представить музику 24-х країн світу: Австрії, Азербайджану, Аргентини, Білорусі, Болгарії, Великої Британії, Естонії, Ірану, Італії, Кіпру, Нідерландів, Німеччини, Південної Кореї, Польщі, Росії, США, Угорщини,

України, Франції, Хорватії, Чилі, Швейцарії, Швеції, Японії.

Очікуємо багато гостей. Зокрема, диригентів: Федора Глуценка (Росія) на концерті відкриття (28 вересня у філармонії), Ніколя Фаріна (Швейцарія) на симфонічну імпрезу «Феєрія звука» (30 вересня, філармонія), Романа Реваковича (концерт польської хорової музики, 3 жовтня, філармонія), Нікона Жилу (Росія) – регента хору Стрітенського монастиря (концерт у рамках «Днів духовної культури Росії в Україні») 1 жовтня, Великий зал НМАУ). Окрім згаданого хору Стрітенського монастиря, до нас прийдуть: скрипалі Юрій Харенко (США) – перший виконавець Концерту для скрипки з оркестром № 3 Мирослава Скорика, (виконуватиме цей твір на відкритті фестивалю); Хуго Тіціати (Швеція, концерт 1 жовтня); Йюгі Ногучі – музикант (бас-кларнет) із Японії, що мешкає у Швейцарії; піаніст Дмитро

Онищенко (Україна–Росія); джазовий піаніст-імпрізатор Джоел Холмс (США), котрий продемонструє своє мистецтво разом з Оленою Леоновою й колегами в академічно-джазовому проєкті «Голоси землі» (4 жовтня, Велика концертна студія БЗЗ); композитори Ігор Воробйов (Росія), Борис Якоповіч (Хорватія), Єжи Корновіч (Польща) та інші. Великий десант із 11-ти іноземців очікується на концерт-закриття Міжнародного композиторського форуму «KLK NEW MUSIC. ORIENT/OCCIDENT-2013», що включено до програми фесту (28 вересня, Концертний зал НСКУ).

У фестивалі братимуть участь численні солісти й 23 (!) провідні колективи України: Національний заслужений академічний симфонічний оркестр, Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії, Київський камерний оркестр, Національний ансамбль солістів

«Київська камерата», Національний ансамбль «Київські солісти», Заслужений академічний симфонічний оркестр, Академічний хор імені Платона Майбороди та Академічний оркестр народної та популярної музики Національної радіокомпанії України, Національна заслужена академічна капела України «Думка», Хмельницький камерний оркестр, академічні муніципальні камерні хори «Київ» і «Хрещатик», камерні хори «Софія», «Аніма» кафедри академічного співу Київського національного університету культури і мистецтв, ансамбль нової музики Київської організації Національної спілки композиторів України «Рикошет», Квінтет імені Дмитра Бортнянського, квартет «Post Skriptum», Національний заслужений академічний оркестр українських народних інструментів, ансамбль солістів «Благовість», квартет «Козачка» та інші.

Тож запрошуємо на всі фестивальні заходи (вхід вільний!) з 26 вересня до 6 жовтня у найкращі концертні зали столиці. Від концерту-відкриття – авторського вечора одного з найвидатніших композиторів України Мирослава Скорика – до могутнього вокально-симфонічного акорду закриття перед шанувальниками відкриється найширший спектр музичної культури України, заграє справжнім осіннім золотом симфонія сучасного музичного життя!

Ольга ГОЛИНСЬКА
Фото Юрія ШКОДИ

Українська пісня у світовому обширі

Всесвітньо відомий британський оперний співак українського походження Павло Гунька (бас-баритон) започаткував проєкт, що популяризує українську пісенно-романсову творчість.

Будучи громадянином Великої Британії, де він народився наприкінці 1950-х років у родині українця й англійки, він на сьогодні є дуже затребуваним артистом в оперних театрах Європи й Америки завдяки своєму співочому обдарованню, артистичній харизмі, яскравій зовнішності й, звісно ж, надзвичайній працездатності. Співак досконало володіє багатьма європейськими мовами, швидко вивчає нову партію, мобільно входить у новий для себе спектакль при необхідності врятувати ситуацію, коли заявлений виконавець захворіє. Митець не раз співав під керівництвом диригентів Клаудіо Аббадо, Зубіна Мети, Джеррі Тейта, Пітера Шнайдера. Поміж його партнерів на провідних сценах бували такі зірки, як Пласідо Домінго,

Дмитро Хворостовський, Анна Нетребко.

Дебютувавши партією Дона Базиліо в «Севільському цирюльнику» Джоаккіно Россіні на сцені Базельської опери, Павло Гунька поступово розширив власний репертуар, у якому, зокрема, головні ролі – Каспар («Вільний стрілець» Карла Марії Вебера), Гундінг, Альберіх, Вотан («Валькірія», «Зігфрід», «Золото Рейну» Ріхарда Вагнера), Дон Альфонсо («Так чинять усі» Вольфганга Амадея Моцарта), Томський

(«Пікова дама» Петра Чайковського), Голо («Пелеас і Мелізанда» Клода Дебюссі), Шишков («Записки з мертвого дому» Леоша Яначека), Борис («Борис Годунов» Модеста Мусоргського), Фальстаф (однойменна опера Джузеппе Верді).

Окрім оперного виконавства, яке посідає головне місце в його діяльності, Павло Гунька репрезентує також камерний репертуар. І ось, виступаючи з вокальними мініатюрами визнаних західноєвропейських майстрів цього жанру, співак вирішив піднести до світового визнання солоспіву українських композиторів. Така ідея набула конкретної форми в ініційованому Гунькою фундаментальному мистецькому проєкті «The Ukrainian Art Song Project», що має на меті запис на компакт-дисках й видання антології солоспівів українських композиторів для поширення знань про українську музику в світовому просторі. Фінансову основу проєкту допомогли забезпечити українці Канади, де

в найкращій студії звукозапису Торонто (Glenn Gould Studio) відбувається унікальне за своєю значимістю дійство в історії української (і канадської також) музики. Адже до участі Павло Гунька запросив відомих канадських співаків неукраїнського походження, котрі, за його словами, стали фанатами українського солоспіву, надзвичайно відповідально поставившись до праці, ретельно вивчивши тонкощі вимови.

Спершу у 2006 році на двох дисках був записаний доробок Кирила Стеценка – 42 солоспіву загальною тривалістю близько двох годин. Другу групу записів у 2010 році утворила спадщина Миколи Лисенка – 124 тематично згруповані вокальні мініатюри, які увійшли до шести дисків. Того ж року побачила світ третя група солоспівів, присвячена творчості молодшого сучасника Лисенка Якова Степового (55 творів). Чекають свого виходу вже записані 82 твори галицьких композиторів Дениса Січинського, Василя Барвінського,

Станіслава Людкевича, Стефанії Туркевич. До дисків додається буклет із передмовою про композиторів, поетичним текстом кожного солоспіву і коментарем змісту не лише українською, але й англійською, французькою, німецькою мовами.

Нинішній приїзд Павла Гуньки до Києва пов'язувався з узгодженням його концертних виступів у наступному році з нагоди відзначення величної дати в житті України та всіх українців – 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Мистецьким подарунком співака будуть чотири концерти: прем'єра камерної кантати № 11 «Ой зійди, зійди» на вірші Кобзаря для баса та камерного оркестру, вокального циклу «Дванадцять сонетів Шекспіра» для баса й фортепіано Олександра Яковчука, а також камерної кантати Євгена Станковича на вірші Олександра Пушкіна. Окремий концерт за участі Павла Гуньки проведе хор «Булава» з Лондона.

Ольга КУШНІРУК

Лялькарі не мають віку

Штрихи до творчого портрета ювіляра

20 вересня театральна спільнота вітає знаного майстра театру, народного артиста України, головного режисера Київського академічного театру ляльок Юрія Сікала із 75-річчям. Згадуючи минуле, ювіляр називає своїх трьох учителів, які дали йому життя і прочинили двері в прекрасний світ мистецтва. Насамперед, батька Івана Михайловича Сікала – провідного актора та режисера Вінницького музично-драматичного театру імені М. Садовського. Це був справжній трудоголік! Маленький Юрко спостерігав за роботою батька за лаштунками, у глядачів залі та вдома. Невдовзі й сам вийшов на сцену в ролі хлопчика Гіві Елішуки в героїко-драматичній виставі «З іскри» Ш. Дадіані. Були ще деякі спроби, і саме відтоді, за

Юрій Сікало на репетиції

порадою батька, Юрко вирішив стати актором.

Перші тури в Київському інституті театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого він пройшов успішно і готувався до останнього вирішального туру, проте... Тодішній ректор інституту С. Ткаченко, уважно прослухавши програму абітурієнта, несподівано для всіх сказав: «Хлопче, в тебе непідходящий зріст для актора». Поважний ректор зростом не надто відрізнявся, але, що вдієш...

Після служби у війську, прочитавши оголошення про набір акторів у місцевий театр ляльок, Юрко вирішує спробувати свої сили. Театром керував талановитий лялькар, заслужений діяч мистецтв України В. Шостак. Він був не тільки блискучим актором і режисером, а ще й мудрим

вихователем, відкривав секрети роботи лялькаря настільки цікаво й захоплююче, що не заохотитися у цю справу було неможливо. Цей ляльковий «вірус» спонукав юнака серйозно замислитися над своїм творчим майбутнім.

О, дивний театр ляльок! Маленька лялька стає живою істотою, впливає на глядачів з такою ж емоційною силою, як актор драматичного театру. Засвоївши основи ляльководення, зіграв роль Крота у виставі за п'єсою Г. Усаха «Хлопчики з країни Сонця». Вона стала творчою удачею Юрія Сікала.

Третім учителем для нього став завідувач кафедри театру ляльок Ленінградського державного інституту театру, музики і кінематографії імені М. Черкасова, професор, заслужений діяч

мистецтв РРФСР М. Корольов. За весь час навчання в цьому престижному закладі Юрій був єдиним ленінським стипендіатом.

Відтак, побачивши на гастролях у Ленінграді вистави Київського республіканського театру ляльок (нині академічного), переважно у постановці Михайла Рудіна, студент Сікало одразу відмітив образні характеристики ляльок і віртуозну акторську техніку.

Саме цей колектив він обирає для своєї дипломної роботи, постановки п'єси «Хлопчики з країни Сонця» Г. Усаха (художник – Л. Гречановська). А від 1966 року тут розпочалася його режисерська діяльність. І по сьогодні!

Послужний список Ю. Сікала великий – втілено понад сто вистав, переважна більшість – для дітей. Чимало дипломів здобуто на численних оглядах і фестивалях.

У постановках для дорослих з оригінальними концепціями вибудовує дію, утверджує тему людської гідності та права на свободу вибору. Це – «Майська ніч» М. Старицького за М. Гоголем, лірико-філософська «Божественна комедія» І. Штока, сатирично-гротесковий «Йосиф Швейк проти Франца Йосифа» В. Константинова, Б. Рацера за Я. Гашеком, сатиричний «Клоп» В. Маяковського, філософська трагедія «Поема Прометей» Ю. Марцінкявічюса, вистава-імпровізація у стилі комедії дель-арте «Декамерон»

В. Маслова за Дж. Боккаччо, бурлескна «Енеїда» В. Грипича за І. Котляревським, філософська драма «Дон Кіхот» Є. Шварца за М. Сервантесом, драматичний мюзикл «Биндюжник і Король» А. Еппеля за творами І. Бабеля і комедія «За двома зайцями» М. Старицького. Тільки перелік вистав, поставлених режисером у різні роки, яскраво свідчить про масштаб творчих пошуків і жанрове розмаїття.

У доволі сумній історії, пов'язаній з виставою «Клоп» В. Маяковського (після якої режисера було знято з посади), «світле комуністичне завтра» гралося великими ляльками з витягнутими обличчями, які нагадували швидше геометричні фігури, аніж людську подобу. Вони рухалися і розмовляли так запрограмовано, стерильно і механічно, що від них ставало моторошно.

Повернувшись у рідний колектив через кілька років, Юрій Іванович із нестримним бажанням занурився у роботу. Театр стає лауреатом Міжнародної премії «Дружба», йому присвоюють статус академічного. Особистість народного артиста України, заслуженого діяча культури Польщі, лауреата Міжнародної премії «Дружба» та лауреата премій НСТД України імені М. Кропивницького та В. Афанасьева – це болісні пошуки митця, котрий мобілізував увесь творчий потенціал на служіння театрові, справі свого життя, утвердженню різнобічних можливостей лялькового мистецтва, зокрема, його виховної функції.

Ілля ПОВОЛОЦЬКИЙ
Фото автора

Відкритий фестиваль театрів для дітей та юнацтва «ТЮГ» відбудеться в Макіївці вже вчетверте.

Традиційно, раз на два роки, останньої декади вересня, в Макіївці проходить Відкритий фестиваль театрів для дітей та юнацтва. Зустріч театрів, основний глядач яких – діти, передбачає конкурсний показ кращих вистав останніх років, обговорення побаченого та насичене творче спілкування.

Щоразу театральний фестиваль у Макіївці стає все цікавішим і привабливішим. Досить відзначити, що цього року багато театральних колективів виявили бажання брати участь у фестивалі «ТЮГ-2013». Але через часові рамки проведення фестивалю, а також з інших об'єктивних причин організатори змушені були відмовити цікавим творчим колективам з країн ближнього і далекого зарубіжжя.

Перший відкритий фестиваль театрів для дітей та юнацтва «ТЮГ-2007» відбувся в Макіївці в 2007 році. Така подія стала можливою завдяки ініціативі Донецького обласного російського театру юного глядача та за фінансової підтримки управління культури і туризму Донецької

Професійно – для дітей

Сцена з вистави Донецького ТЮГ «Біла Ковчега о восьмій»

обласної державної адміністрації. На перший фестиваль «ТЮГ-2007» приїхало шість творчих колективів і з'ясувалося, що такий фестиваль просто необхідний театрам. Перегляд робіт колег, обговорення побаченого, спілкування – все це допомагає кожному театру чіткіше побачити свої проблеми і певною мірою намітити шляхи їх вирішення.

Наступний фестиваль – «ТЮГ-2009» засвідчив, що багато театрів врахували і багато в чому змогли змінити поточний стан

справ на краще. Про це свідчив і репертуар форуму, і рівень всіх побачених вистав, що значно зріс у порівнянні з попереднім.

Фестиваль 2011 року проходив під «недремним поглядом» АССІТЕЖ – Всесвітньої організації театрів для дітей та юнацтва. У дні фестивалю в Макіївці пройшло засідання Виконкому цієї поважної у світі організації. Гостями Макіївки були творчі працівники дитячих театрів з багатьох країн світу. США, Аргентина, Німеччина, Японія, Хорватія,

Індія – далеко не повний перелік країн, представники яких брали участь у роботі фестивалю «ТЮГ-2011».

У фестивалі «ТЮГ-2013», який відбудеться з 23 вересня до 1 жовтня, візьмуть участь Запорізький академічний театр молоді, Київський академічний театр юного глядача на Липках, Перший академічний український театр для дітей та юнацтва (Львів), Одеський театр юного глядача імені М. Островського, Севастопольський театр для дітей та юнацтва, Сумський обласний театр для дітей та юнацтва, Харківський театр для дітей та юнацтва, Донецький академічний обласний російський театр юного глядача (Макіївка), а також гість з РФ – Ростовський обласний академічний молодіжний театр, творчість якого широко відома далеко за межами СНД.

Три театри – учасники «ТЮГ-2013» – зі Львова, Макіївки та Одеси – представлять на суд журі свою виставу за п'єсою німецького драматурга Ульріха Хуба «Біла Ковчега о восьмій». По суті, в рамках фестивалю «ТЮГ-2013» буде проведено ще й

фестиваль однієї п'єси: учасники, глядачі та журі зможуть подивитися різні сценічні прочитання одного драматичного твору. На цю особливість фестивалю «ТЮГ-2013» звернуло увагу Генеральне консульство Федеративної республіки Німеччини в Донецьку і запропонувало в межах фестивалю провести конкурс вистав за п'єсою «Біла Ковчега о восьмій». Тому ця «частина» фестивалю «ТЮГ-2013» включена до програми заходів, що розпочалися 15 вересня в рамках Тижнів Німеччини в Україні й триватимуть по 8 жовтня.

Організаторами фестивалю «ТЮГ-2013» є Міністерство культури України, управління культури і туризму Донецької облдержадміністрації, Національна спілка театральних діячів України, Донецький академічний обласний російський театр юного глядача (Макіївка).

Фестиваль проводиться під патронатом дружини президента України Людмили Янукович та за фінансової підтримки фонду Ріната Ахметова «Розвиток України».

Петро МОЖАРОВСЬКИЙ
Фото надані Донецьким театром юного глядача (м. Макіївка)

Саме такі пророчі слова сказав Спаситель, звертаючись до своїх учнів у Євангелії від Іоанна 8:32. Про яку свободу говорив Ісус, до чого привернув увагу, чому ця золота істина стала провідною не тільки в християнському вченні, а й сформувала підґрунтя світогляду багатьох неординарних особистостей планети? Що поєднує з нею запропонований мистецький проект?

Два самобутні митці поєдналися у творчому тандемі, на просторі якого звучить музика та зачаровує живопис. Твори захоплюють своєю глибиною, красномовністю та шляхетністю. Кожний із представлених авторів іде своїм шляхом у популярних видах мистецької діяльності. Один – у музиці, інший – у малярстві пропонують нам зануритися у світ прекрасного, сповненого шляхетного світосприйняття та власного самобутнього бачення художніх образів.

«Пасхальна процесія»

Творчість композитора Мирослава Скорика спонукала художника Володимира Товкайла на створення нової серії живопису. Таким чином, виникла картина «Музика», що домінує на представлений виставці.

Уперше вони зустрілися нещодавно на творчому вечорі, присвяченому ювілею композитора в Національній Академії мистецтв у столиці України. Але це вже по факту, твори обидвох давно зайняли провідне місце на мистецькому олімпі України, визнані світовими фахівцями. Кожен посяв добірне зерно, що проросло в душах людства високою культурою, красою, шляхетністю, якою сповнені й самі автори...

Мирослав Михайлович Скорик, композитор і музикознавець, народився 1938 року у Львові, герой України, народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, кандидат мистецтвознавства, співолова Національної спілки композиторів України в 2006–2010 роках, художній керівник Київської опери

«Різдво»

Пізнайте істину...

Дарунок ювіляру від художника

(з 2011). Внучатий племінник Солюмі Крушельницької. Його твори широко відомі в Україні та зарубіжжі: в Німеччині, Франції, Австрії, Голландії, Болгарії, Чехії, Словаччині, Польщі, Великій Британії, а також у США, Канаді, Австралії тощо. М. Скорик часто виступає як диригент і піаніст з виконанням власних творів.

У стилістиці композитор продовжує традиції львівської композиторської школи, органічно пов'язаної з різноманітними первинними жанрами; дає модерну авторську візію українського фольклору і львівського міського й салонного музикування, а також сучасної популярної музики, насамперед джазу. Автор популярних музичних тво-

«Ковчег»

рів до фільмів, концертів для інструментів соло з оркестром, балетів, опер, естрадних пісень, романсів на слова Тараса Шевченка, творів для фортепіано...

Володимир Геннадійович Товкайло, художник, народився 1966 року в місті Світловодську Кіровоградської області. Творчу освіту здобув у Дніпропетровському художньому училищі ім. Вучетича (закінчив 1986 року, педагоги Л. Антонюк, Г. Чернета). Член Національної спілки художників України з 1994 року. Вже через рік почав брати участь у щорічних регіональних, республіканських та міжнародних виставках. Персонажі художника живуть своїм життям, у своєму мікрокосмосі, чекають пароплавів, згадують дитинство, зима зустрічається з

весною, а літо з осінню, святять паску, відпочивають на морі, спілкуються біля фонтанів, подорожують, замислюються над духовним. Янгол-охоронець поспішає благословити навколишній світ, в якому важливе місце займає материнство. Живопис фактурний, багатоплановий, палітра сповнена щедрих тональних вібрацій, є місце простору та магічної стриманості, яка сприяє недоволності... Через алегорії та концептуальні рішення автор будує світ добра та спокою. Християнські постулати стають провідною тональністю його внутрішнього творчого стану. Знакові сюжети нагадують притчі, у портретних доробках промовляє настрої, пейзажні композиції душевні, сповнені романтики з ноткою ностальгії. У творах митця висвітлюється щось невідоме, таємниче, сповнене вагомим, значимого... Володимир Товкайло наполегливо шукає істину...

Твори митця зберігаються в колекції Міністерства культури України, приватних зібраннях України, Німеччини, Іспанії, США, Австрії, Канади. Слід визначити серії творів «Знаки», «Пори року», «Біблійні трактати», «Музичні інтерпретації» та ін., до яких періодично повертається митець...

Коли ми говоримо про високе мистецтво, що відкриває нові горизонти людству, то насамперед шукаємо джерела натхнення, якими живиться митець. Логічним завершенням творчих інтерпретацій В. Товкайла є

«Пасха»

«Сніданок на траві»

його тлумачення історії свого народу, з усіма метаморфозами, які випадали в різні періоди його розвитку. Тут і кодові знаки Трипілля, народний лубок та іконопис, біблійні істини, трансформації інших вчень світу, літературні герої та побутові сюжети. Через синтез класичних традицій та самобутніх вібрацій сучасного мистецтва вгадується міцний зв'язок з національним корінням, в якому є місце власному макрокосмосу. У творчих лабіринтах художника таємничо проглядають кодові знаки, символи, алегорії. Але в цьому сплетінні домінує світла нота любові, добра вільного митця, який прагне змінити світ на краще.

Як він цього досягає? На перший погляд здається дуже просто – побудовані композиції можна розтлумачити, але митець прагне проілюструвати тільки йому відомий світ. Водночас він запрошує вас до співбесіди, але в ній ви відчуєте несподівані акценти, і ваше уявлення буде підпорядковане настрою художника, його пріоритетам. У цілому глядач дістане не тільки естетичне задоволення, він відкриє щось нове, знайде оту дорожню золоту середину, яка й тримає світ у гармонії та первозданній красі.

Згадалася притча про Янгола, який пише книгу життя. При всьому його старанні, чимало сторінок після висихання чорнила ставали чистими. Залишалися лише важливі події, вчинки, справи... У літописі Товкайла немає зайвих

сторінок. Його увага зосереджена на вагомим мотивах, де є місце справедливості, добру, духовній красі, любові. Такими є його композиції «Різдво», «Пасхальні кішка та миша», «Дід Мамай та зайці». Так, поліптих «Пасхальні тварини» складається з п'яти самостійних композицій із зображенням коня, кішки, собаки, риби та курки. Остання фігура розміщена в центральній площині полотна. У навколишньому обрамленні кожної проходить дивна розповідь, з кодovими знаками, язичницькими оберегами, писанками. Живопис корпусний, із хвилюючою кольоровою гамою. Стиль письма В. Товкайла не сплутаєш ні з яким іншим. Його твори сповнені красномовної тиші, в якій так комфортно мріяти, замислюватися над життям і почуватися щасливим. Спрощені обриси фігур нагадують наївний живопис, площинне, майже чисте кольорове рішення, схоже на іконопис. У мозаїчному сплетінні виріє романтична нота замріяної людини, яка прагне вільного дихання. Липовий цвіт, сповнений пахощів, зимові мотиви дзвенять морозцем, а «Місто золоте», сповнене істини з останньої глави Біблії...

Володимир Товкайло сповідує біблійний постулат – «Пізнайте істину, і вона зробить вас вільними». Переконалися в цьому допомагають його картини «Різдво», «Перехід (Божої корівки)», «Сонечко», «Рибки на льоду», «Ковчег», «Розповідь капітана», «Протягом сну», «Танці біля моря», «Хрещення» та ін.

Усього на виставці представлено двадцять картин, які супроводжують міжнародний музичний фестиваль «Дні музики Мирослава Скорика», що триватиме в Києві до 13 жовтня 2013 року. Як зауважив «аксакал української музики», в ньо-

«Липень»

го немає улюблених творів, усі вони, а їх понад сотні – дорогі його серцю.

Оксамитовий сезон столиці ошасливив поціновувачів прекрасного високим мистецтвом. Організатори фестивалю влаштували справжні паради віртуозів, головним героєм яких став ювіляр – композитор Мирослав Скорик. А виставки Володимира Товкайла привнесли особливу родзинку у провідний мистецький проект року.

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець, заслужений
працівник культури України,
лауреат премії
ім. Платона Білецького

Під знаком металевого оленя

Ще 2010 року в Донецьку з'явився арт-кластер «Ізоляція. Платформа культурних ініціатив». Він розташований на території «законсервованого» заводу ізоляційних матеріалів, який, як експеримент за часів СРСР, побудували поруч із шахтою. У минулому номері ми писали про відкриття в «Ізоляції» інтерактивної інсталяції «Кімната пульсу» суперзірки світового сучасного мистецтва Рафаеля Лозано-Хеммера. Сьогодні – ділимося враженнями від самого арт-кластеру.

– «Ізоляція» для мене не арт-проект, а соціальний, – розповідає директор Фонду «Ізоляція. Платформа культурних ініціатив» Любов Михайлова. – Як можна через знання, мистецтво, ініціативу змінити місце. А місце змінить тебе. Я сама з Донецька, виросла тут, отримала освіту. Це місто дало мені сили. Моїм хобі все життя було мистецтво. У якийсь момент зрозуміла, що контемпорарі – це не «арт», а саме наше життя. І подумала: чому б мені не зробити в Донецьку місце, гідне тутешніх людей, тих, кому цікаві наука, культура, інтелект?.. Мій батько 45 років був директором на заводі ізоляції. Останні 10 років він чекав, коли ж почнеться виробництво, і зберіг усе: закрили дитячий садочок – ляльок відправили на склад, закрили духовий оркестр – інструменти у сховище... Так завдяки збігу обставин сьогодні ми виявилися хранителями артефактів, які є унікальною частиною історії. Та й сам завод, що зберігся в недоторканності – це унікально. «Ізоляція» – проект про місце,

Інсталяція просто неба – для «Ізоляції» це нормально!

корені, про наше місто і його людей. Ми із задоволенням показуємо свої виставки в різних містах. Але свій мікросвіт створюємо саме тут.

Діти з найближчих шкіл, які не раз бували у нас на екскурсіях, кажуть: «Ізоляція» – це «таке дивовижне місце між пам'ятником помаді й оленем», – з гумором цитує команда фонду відгуки найбезпосередніших поціновувачів мистецтва про арт-кластер. Металева фігурка оленя, відлита ще заводським умільцем-аматором, вінчає терикон, що нависає над територією. Інша тутешня найвища точка – інсталяція на заводській трубі у вигляді тубика помади. Її під час арт-резиденції в Донецьку створив африканський художник у пам'ять про подвиг шахтарських дружин, які після війни практично без чоловіків «піднімали» тутешній край. Кажуть, що довідавшись про цей історичний факт, чорношкірий митець був дуже вражений.

Олень з помадою, як і кожний більш-менш помітний об'єкт,

адже історію про це тепер все одно розповідають усім відвідувачам «Ізоляції».

На диво раціональний і, водночас, цілком артистичний, підхід до всього, що бачить око, взагалі є найхарактернішою рисою арт-кластерів. Тут навіть із самосіяних на території солодких абрикос сьогодні роблять натуральні сорбенти. І продають у місцевій кав'ярні, декорованій під радянську їдальню. Купи каміння під корпусами стали найкращим фоном для скульптур, створених із мила киявською художницею тут же, в «Ізоляції». (Вибір матеріалу несе глибокий символічний сенс саме для шахтарського краю – як і будь-який мистецький твір на території колишнього заводу). Іржаві вагонетки, прикрашені вітражними різнокольоровими скельцями, перетворилися на приголомшливої краси інсталяцію. Нарешті, самі корпуси без будь-якої обробки, а просто розчищені від сміття, за традицією стали кращим тлом для «мистецтва». Хоч для рейв-дискотеки від модного на Заході художника. Чи для колективних виставок і «персоналок». Нині на колишньому заводі, крім «Кімнати пульсу», експонуються ще й «Турбореалізм (Прорив)» – звітна виставка учасників літньої арт-резиденції – 2012 під керівництвом кураторів Вікторії Іванової та Агнешки Піндер. (Пожити і попрацювати у Донецьк зазвичай запрошують п'ятірку іноземців та одного українця – у даному випадку, це був відомий Олексій Салманов). Інтерактивна інсталяція «Розрахунок» Дженніфер Далтон. І «Місце зустрічі» – «колективка» 12 наших молодих

Металева «Помада» на трубі одного з цехів – серед найвпізнаваніших символів донецького арт-кластеру

співвітчизників включно із Жанною Кадировою.

«Ізоляція» – це не лише виставки, резиденції чи приголомшливі арт-проекти просто неба (так, на вересень тут заплановані концерти експериментальної музики), а й масштабна освітня програма. Яких тільки лекцій не читають у «арт-зоні», і на які світоглядні теми не сперечаються! Від історії фотографії – до Паші Ангеліної! Особливо ж гордістю тутешньої команди на сьогодні є власний ФабЛаб, де можна навчитися працювати навіть на 3D-принтері. Його «фаблэбівці» самі зібрали за кресленнями.

Розповіді про цю лабораторію (до речі, тут створюють ще й сувенірну продукцію до кожного проекту: для «Кімнати» Лозано-Хеммера, наприклад, крім футболок з логотипами, самі випустили брелоки у вигляді мініатюрних лампочок розжарювання), як і про все інше на території кластера, теж можуть тривати годинами... Адже головне, що вирізняє донецьких шанувальників сучасного мистецтва – це просто-таки заразливий ентузіазм. І віра у свій талант і власні сили.

Алла ЧЕРДИНЦЕВА

На цьому місці вже наприкінці вересня має відбутися музичний фестиваль open-air

Проект «Клони» киявського скульптора Марії Круликовської прикрашає вхід до однієї з центральних будівель

ЩО ТАКЕ ФАБЛАБ?

Слово «ФабЛаб» (англ. FabLab) є скороченням від Fabrication Laboratory – дослівно виробнича лабораторія.

Ідея створення ФабЛабів зародилася у «Центрі бітів і атомів» (СВА) Массачусетського технологічного інституту (MIT) США. «Центр бітів і атомів» – підрозділ MIT, де проводяться дослідження на перетині фізики, інформатики, інжинірингу, з'єднуються програмне забезпечення та засоби технічного забезпечення, буквально – «біти і атоми». Очолює СВА лідер міжнародного руху FabLab, професор Ніл Гершенфельд (Neil Gershenfeld), автор курсу «Як зробити (майже) все, що завгодно» та книги «FAB: The Coming Revolution on Your Desktop – From Personal Computers to Personal Fabrication» («Прийдешня революція на вашому столі – від персональних комп'ютерів до персонального виробництва»).

«У 21 столітті студенти мають навчитися вирішувати поставлені перед ними завдання. Йдеться вже не про конкретний предмет або галузь науки, а про міждисциплінарні взаємодії. Не можна сказати «це не моя робота, я не знаю, як це робити», людина повинна мати достатньо знань у різних дисциплінах. Саме тому так важливо, що ФабЛаби зародилися саме в університетському середовищі, нині продовжують упроваджуватися у вищих навчальних закладах, середніх і старших школах та соціально значущих місцях. Важливо також, що ФабЛаб – це неформальне середовище, де люди вчаться «граючись». Хтось може прийти і розпочати щось на перший погляд абсолютно пусте, але це буде його особистим проектом, він отримає достатньо навичок, щоб зробити це самостійно» – каже Шеррі Лассітер, голова міжнародної асоціації FabLab.

Сьогодні ФабЛаб – це величезна мережа лабораторій, розташованих у багатьох куточках земної кулі: в Америці та Австралії, віддалених районах Індії і ПАР, у Норвегії та Ісландії, в Іспанії та багатьох інших країнах Європи та Азії. Станом на середину 2012 року у світі налічувалося 89 функціонуючих ФабЛабів і 33 лабораторії були заявлені як «плановані до відкриття найближчим часом».

Кожен зі світових ФабЛабів оснащений аналогічним обладнанням, отже, його відвідувачі мають нагоду освоїти одні й ті ж самі техніки. Через те стало можливим організувати так звану ФабЛаб-Академію. Щотижня в Академії за допомогою інтернету проводяться он-лайн лекції, відеоконференції, ФабЛаби різних країн діляться своїм досвідом. Професори задають свої «домашні завдання» для всіх учасників мережі. Завдяки ФабЛаб-Академії спілкування фахівців – «фаберів» з усього світу ще більше спростилося та стало ефективнішим.

Віч-на-віч із книжкою

У Львові відбувся найбільший фестиваль української книги у світі – XX Міжнародний форум видавців. Упродовж тижня в місті панувала настільки піднесена атмосфера, що навіть «Карпати» виграли в донецького «Шахтаря».

Як журналістові написати про подію, яка налічувала понад вісімсот заходів? Як передати святковий настрій майже п'ятдесяти тисяч людей, які завітали на Форум з різних куточків України та за її межами? Таке надскладне завдання постає переді мною щороку в першій половині вересня, коли у Львові відбувається це велике книжкове свято. І завжди у звіті переважають емоції. Та все ж додамо трохи цифр: на двадцятій Форум видавців до Львова привезли 100 тисяч книжок, 220 видавництв презентували 10 тисяч новинок, із 22 країн прибули учасники та гості Форуму, а зі скількох країн приїхали відвідувачі, здається, ніхто й не лічив. Заходи відбувалися в Палаці мистецтв, у Палаці Потоцьких, у вишах міста, в театрах, в усіх мистецьких галереях, у кав'ярнях і під відкритим небом у парках та на вулицях. Місто жило і дихало книжковою атмосферою. Кожен другий, хто йшов цими днями центром Львова, ніс перед собою стос книжок. Цьогорічними лідерами продажу була ілюстрована «Історія незалежності України» братів Капранових, величезні черги вишикувалися до майданчика літературної агенції «Піраміда» за новою книжкою Марії Матіос «Черевички Божої Матері». Письменниця провела кілька автограф-сесій і багато спілкувалася з читачами. Великим попитом користувалися книжки закарпатського письменника Мирослава Дочинця...

ЗІРКОВІ ГОСТІ Й ПОДІЇ

Найочікуванішим гостем цьогорічного Форуму видавців був Зигмунт Бауман, філософ, соціолог, професор університету Лідса, зустріч з яким відбувалася в межах програми «Польща – почесний гість XX Форуму видавців». Він прочитав у Львові лекцію «Невелике доповнення до довгої історії соціальної історії часу». Філософ каже, що

На відкритті Форуму

ми тепер живемо в ері «точкового часу», а природа Всесвіту тепер більше не лежить у вимірах «час і простір», нині маємо «швидкість і простір». При цьому простір підпорядкований часу.

Зірковою гостею Форуму була і Данута Валенса, дружина експрезидента Польщі Леха Валенси, лідера «Солідарності». Вона презентувала свою книжку «Мрії і таємниці», яка позаминулого

письменники з Росії, Німеччини, Чехії, США, Канади, Білорусі, Великобританії, Грузії, Вірменії, Франції, Данії, Латвії, Литви, Колумбії, Румунії, Сербії, Словаччини, Швеції, Австралії, Каталонії та Нової Зеландії.

У рамках XX Форуму видавців відбувся найбільший у світі ярмарок української книги. Книжки купували навіть ті, хто й не планував. Я бачила як у

книжкових заходів світу за версією Forbes.

9 вересня з Чернівців до Львова вирушив потяг № 136. Саме тут Сергій Жадан, Юрій Андрухович, Андрій Любка, Тарас Малкович, Олена Фанайлова та ще поети з 16 країн світу провели для пасажирів літературні читання.

Відбувся другий фестиваль «Контекст», заходи якого були зосереджені на літе-

року розійшлася в Польщі тиражем 350 тисяч примірників і мала ефект бомби. Дуже тепло і зворушливо пройшла зустріч із цією незвичайною жінкою.

Інші знакові гості Форуму – кінорежисер Кшиштоф Зануссі, письменник Януш Леон Вишневський, журналіст, головний редактор «Газети виборчої» Адам Міхнік, журналіст і письменник Маріуш Щигел, депутат Європарламенту Павло Коваль. Загалом польська офіційна делегація налічувала 48 осіб, а ще були

черзі в півдні стояв юнак і гортав книжку «Тече Вісла до Донецька» – про переселення етнічних українців з-над Вісли на східні терени. То треба було бачити, як він її гортав! Було зрозуміло: і сам прочитає, ще й друзям порадить...

А ще в рамках Форуму проходив Міжнародний літературний фестиваль – найбільший у Східній Європі. У ньому взяли участь 362 автори з України та ще 22 країн. Цей фестиваль очолював п'ятірку найкращих осінніх

літературній критиці та книжковій журналістиці. А минулорічний фестиваль «Контекст-1» був присвячений менеджменту літературних подій.

Знакова тема цьогорічного Форуму видавців – «Жінка у світі, що змінюється», на яку організаторів надихнула Ольга Кобилянська. Цього року відзначається 150-річчя з дня народження великої письменниці.

Ще один фестиваль «Трансліт» – наймасштабніший проєкт у рамках Форуму видавців,

во, електронні книги і підручники. Його досвід виявився дуже корисним для українських книговидавців: вони побачили як реально можна торгувати своїми електронними книжками у тих країнах, де проживає багато українців, і вони не мають доступу до паперових новинок. Американець поділився деякими нюансами такої торгівлі, підказав, чого варто остерігатися нашим видавцям...

Спілкуючись ще перед Форумом з видавцями, я зрозуміла, що саме таких фахових дискусій їм бракує.

ГАЛОПОМ ПО ПАЛАЦІ МИСТЕЦТВ

Скажу так: не було під час Форуму жодного стенда, жодного видавця, біля якого б не зупинялися читачі, жодного письменника, який би не мав своєї аудиторії. Побіжно намагаючись оглянути новинки, бо ж видавці розташувалися на трьох поверхах Палацу мистецтв, навіть у коридорах, галереях, на підвір'ї Палацу Потоцьких, на проспекті Свободи... Як завжди, багато

Марія Матіос презентувала на Форумі свою нову книгу

цікавої наукової літератури, словників, різних монографій, які можуть викликати зацікавленість у ширшого кола читачів, як наприклад, дослідження про Гуцульщину, обрядовість Лемківщини, український народний танець і тому подібне.

Зупиняюся біля Луганського видавництва «Янтар», бо побачила те, що мене давно цікавить: книжку-мініатюру. Це видавництво вперше брало участь у Форумі й презентувало 20 мініатюрних видань. Такі книжечки – справжні витвори мистецтва. «Ми видаємо їх невеликими накладом, навіть по двадцять примірників, – каже директор видавництва Дмитро Манько. – Зараз почали серію "Перлина української класики" для колекціонерів, є книжки-мініатюри окремих авторів, видані на їхнє замовлення».

Увагу привертає мініатюрне «Слово о полку Ігоревім», малесенький двотомник у коробочці «Авторські загадки і шаради» і навіть книжечка про «Молоду гвардію» – спогади брата одного з молодогвардійців. Я готова її придбати задля колекції, мистецької цінності, хоча маю дещо інші погляди на ці міфи.

А ось поруч – дуже дорогі видання в оправі із тисненої шкіри, навіть в одиничному примірнику, як-от «Атлас історії України» – від скіфів-сарматів й до наших днів – видавництва «Астрей». Коштує він понад сім тисяч гривень. У шкіряній оправі видання про історію футболу, двотомник Михайла Грушевського «Український народ»... Є на що подивитися, є що й придбати.

Вперше цього року брало участь у Форумі й наше Національне газетно-журнальне видавництво: представляло усі свої періодичні видання та новинку – «Путівник. Київ XIX–XX

ст.» Ігоря Гирича. Біля стенду постійно зупинялися відвідувачі, цікавилися усіма виданнями, а особливо – журналом «Пам'ятки України», який львів'яни люблять і пам'ятають. Ось біля стенда зупинився єпископ Української греко-католицької церкви Гліб Лончина, екзарх для українців-католиків Великої Британії, оглядав періодичні видання, цікавився видавництвом, придбав кілька журналів «Пам'ятки України». Владика каже, що знаходить там для себе багато цікавої і потрібної інформації, а Форум видавців відвідує завжди, якщо у цей час приїжджає в Україну.

На другий день роботи Форуму видавців у Палаці Потоцьких відбулася презентація журналу «Пам'ятки України: львівське малярство», яка збирала широке коло зацікавлених людей. Львівська інтелігенція вітала відновлення цього журналу, на адресу видавництва було сказано багато теплих слів.

ЧИТАТИ? БАВИТИСЯ? І ТЕ, Й ІНШЕ

Цього разу звернула більше уваги на дитячу літературу. Чого тут тільки не було! Я вже писала про книжки для найменшеньких, які навіть можна прати. Їх побільшало, а ще з'явилися книжки-іграшки, книжки-замальовки-іграшки, книжки-пазли, книжки-витинанки, книжки-замки... Ось книжечка з гарними малюнками, текстами пісень, а до неї прикріплене іграшкове піаніно, на якому ці мелодії можна відтворити, до книжок-замальовок вмонтовано, наприклад, пластикові очі, і їх мають усі предмети, які дітки повинні розмалювати. Із книжки, лише перегинаючи папір, можна виготовити велетенський замок чи Собор Василя Блаженного... Такі шедеври світової архітектури у вигляді книжок презентувало російське видавництво «Умная бумага». Однак ці

книжки-іграшки доволі дорогі. Приємно вразило цінами харківське видавництво «Мангоbook». Видавництво вперше на Форумі. Воно спеціалізується на дитячій літературі від «нуля до 12-ти». За чотири роки своєї діяльності підготувало різні серії для найменших дітей: казки, вірші, книжки для загального розвитку дитини.

На Форумі цього разу, можна сказати, було безліч казок, абеток, книжок про звірят тощо. Справді відчувається певний ренесанс дитячої літератури, щораз кращими стають ілюстрації.

Оглядаючи усіх цих котиків, пєсиків і різних казкових персонажів, пригадала свою сільську бібліотеку, де в дитячому віці шукала чомусь книжки, де було б менше малюнків, а більше тексту – щоб довше насолоджуватися читанням... Читала день і ніч, батьки книжки відбирали. Тепер же дітей ой як треба захоочувати до читання!

Видно, що деякі видавництва ростуть разом зі своїми читачами. Це можна сказати про львівське «Видавництво Старого Лева», яке презентувало й книжки для підлітків і навіть для дорослих, брало участь у багатьох заходах Форуму. Цього разу воно запросило зіркового дитячого письменника Джеремі Стронга з Великої Британії. «Підросло» й видавництво

Автограф від Левка Лук'яненка

Також на Форумі було представлено он-лайн магазин ліцензійного електронного контенту Bookland. «Це книжки уже не майбутнього, а сьогоднішнього, – пояснює директор Олексій Авраменко. – Ми продаємо їх через Інтернет. У нашій базі – півтора мільйона найменувань 17-ма мовами. Працює магазин з 2008 року. Бачимо велике зацікавлення, і не лише серед молоді. Це зручно, бо не треба ходити по крамницях, доступніше, бо така книжка набагато дешевша. Особлива перевага тоді, коли книжка нова, і її ще нема у крамницях. Місць в Україні, де є Інтернет, значно більше, ніж тих, де є бібліотеки і книжкові магазини. На жаль, книжкова мережа згортається». Цей он-лайн магазин співпрацює уже з 90 українськими видавництвами.

ЗУСТРІЧІ, ЯКІ ЗАПАМ'ЯТАЛИСЯ

Ліза Феденко працює пакувальницею на швейному підприємстві у місті Новомосковську на Дніпропетровщині, а на Форум приїхала вперше. Я познайомилася з нею на презентації книжок Валентина Терлецького із Запоріжжя. «Два дні тому почула про книжковий Форум, купила квиток і ось приїхала, – каже Ліза. – Тут так багато цікавих книжок, що аж очі розбігаються! І просто пощастило, що потрапила на автограф-сесію свого улюбленого автора, а тепер ще й на зустріч із ним. Я знайома з цим автором по книжках. Люблю, читаю, подобаються його пісні, бо він ще й співає...»

Брати Капранови – не відкриття для активного львівського читача і відвідувача Форуму. Вони, як завжди, були на вже звичному місці біля входу в Палац мистецтв зі своїм зеленим «Запорожцем». Ілюстрованою «Історією незалежності України» автори догодили львів'янам, як ніколи. Її купували усі. А ще ми, львів'яни, побачили і почули як брати Капранови співають і грають на музичних інструментах. Така гарна тепла зустріч пройшла у кав'ярні «Копальня кави», що на розі площі Ринок і вулиці Руської. Це вже був вечір. Ми сиділи у внутрішньому дворикі, закутавшись у пледи, пили чай-каву і слухали, слухали, слухали... Гості захоплювалися і кав'ярню, і Капрановими, а львів'яни згадували, що це кілька років тому в цьому приміщенні був гарний і великий книжковий магазин...

Комусь зателефонували на мобільний і повідомили, що «Карпати», які останнім часом програють усі свої матчі, виграли в донецького «Шахтаря». Виявляється, що піднесена атмосфера в місті, дух цього книжкового свята додав наснаги й футболістам. У дні Форуму вони не могли собі дозволити програти, бо у Львові – свято книжки, бо все місто стало однією великою книгарнею, а книгарня – це святиня, це – храм.

Надія ПАСТЕРНАК
Фото Йосипа МАРУХНЯКА

Як гуцули в Путилі гуляли

У селищі Путила Чернівецької області пройшов XXI Міжнародний гуцульський фестиваль.

То хто ж такі гуцули? Походження назви цього етносу українців, які живуть у Карпатах, тлумачать по-різному, але найімовірнішою є ось таке: назва «гуцул» походить від слова «гуцати», гуцати на конях. Гуцули споконвіку жили високо в горах, і їхнім основним заняттям було тваринництво, зокрема, – вівчарство, й збирання того, що давав ліс. Із тваринництвом і лісом пов'язані основні промисли гуцулів: різьба по дереву, ткацтво, вишивка, вироби зі шкіри. Щоб обміняти це на продукти харчування, гуцули спускалися на конях в долині села, приїжджали туди гуртами, та щоб привернути увагу людей, співали й танцювали, вигравали на своїх дзвінких інструментах так, що збігалося все село. І ще здалеку було чути, як вони їхали на конях: гуца, гуца, гуца. Так і прозвали тих людей гуцулами...

Не ті тепер гуцули, та й Гуцульщина не та (географічно вона не змінилася: це Верховинський і південні частини Косівського та Надвірнянського районів Івано-Франківської області, Путильський і південна частина Вижницького району Чернівець-

Фольклорний колектив «Банілівська толока»

ті, що проживають компактно, як-от гуцули з Румунії, тож звучать на фестивалі українська, румунська, молдавська, англійська мови, а найбільше – справжній гуцульський діалект. То варто послухати як розмовляють між собою два-три гуцули чи гуцулки: та вони співають! Недаремно у програмі фестивалю є конкурс читців, конкурс театральних колективів, не кажучи вже про пісню чи музичні гурти.

Три дні селище Путила наповнювалося піснями, танцями, запальною музикою гуцульських народних інструментів, ароматом смачних став, розмаїттям барвистих народних костюмів,

танок. Гості фестивалю були вражені різноманіттям і багатством вишивок та костюмів, незважаючи на те, чи це були сценічні костюми, чи ті, які повитягували із бабусиних скринь, чи сучасні з народними мотивами. До речі, усі оці блискітки, металеві прикраси на кептаріку чи на капелюсі гуцула – не просто собі прикраси, це невід'ємний елемент національного одягу, який відігравав колись захисну функцію, бо гуцул – це воїн, бо гуцул жив у лісових хащах, де на нього завжди міг напасти дикий звір, а тому його капелюх – це шолом, кептар – це кольчуга, його основна зброя – топірець, який завжди був наготові, й гуцулка сама несла важкі бесаги на плечах (клунки із зерном, борошном чи іншим добром), бо в чоловіка руки мали бути вільними...

У суботу на фестивалі проводилися конкурсні програми за жанрами, а ввечері у районному Будинку культури відбулася шоу-програма «Вся наша гуцульська родина». У неділю на стадіоні пройшло величаве свято «Храм гуцульської родини», нагородження переможців та передача естафети наступному гуцульському місту, де буде XXII Міжнародний гуцульський фестиваль. Його прийматиме Надвірня Івано-Франківської області.

...Знайомлюсь із учасниками фестивалю. Ось відпочивають на траві два гуцули: Петро Кушнір та Василь Журавець із села Підзахаричі – учасники заслуженого фольклорного колективу «Черемош». Розповідають,

Виступає фольклорний колектив «Черемош»

кої області та більша частина Рахівського району Закарпатської області в Україні (а ще є марамороські гуцули на півночі Румунії). Ідеться про те, що цивілізаційні процеси XXI століття дісталися й Гуцульщини, що сучасний гуцул використовує всі блага цивілізації, що більшість молодих гуцулів уже не хоче жити високо в горах і так тяжко фізично працювати, як їхні діди-прадіди (та й не мусять!), але гуцули хочуть зберегти свою незабутню культуру, традиції, свої пісні та промисли й уже більше двадцяти років збираються на гуцульські фестивалі. Вони проводяться кожного разу в іншому місці – щоб активізувати певний регіон, щоб ним зацікавився турист. Гуцульська Путила, де живуть буковинські гуцули, уже втретє приймала такий фестиваль. Він міжнародний, бо приїжджають сюди ті гуцули, яких доля порозкидала по цілому світу, і

сміхом і веселим настроєм: батьківщина українського письменника Юрія Федьковича приймала дорогих гостей. Основні події фестивалю проходили на міському стадіоні, у районному Будинку культури, а також у селах Путильського району.

Розпочався захід міжнародною науково-практичною конференцією, під час якої обговорювалися економічні питання буття гуцульських районів Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, а потім трембіти покликали мешканців Путили та гостей фестивалю на міський стадіон, де відбувалася виставка-конкурс творів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва і безперервні концерти, під час яких виступали різні фольклорні колективи із найвіддаленіших гірських глибинок. Від цих запальних танців, пісень, музики, здається, й гори йшли у

що колектив існує ще з 70-х років минулого століття, що зараз він омолоджується, змінює свою програму. Не раз виступали на різних фестивалях у Румунії, Польщі, Москві, в багатьох містах України, й зараз вони покажуть спеціальну мистецьку програму «Захарецький гарчик», яка базується на легенді про село і сільських майстрів, які колись змайстрували дерев'яний посуд для молочних продуктів. У цьому гарчику було зручніше носити на базар до Вижниці гусянку, сметану, бринзу, бо він не розбивався, коли хтось падав, зачепившись об каміння. Село зачепилося такими дерев'яними гарчиками, і тепер у Підзахаричах навіть проводиться спеціальний фестиваль...

Інші учасники концертної програми – керівник колективу «Банілівська толока» Василь Мазуряк та його дружина Василина із Вижницького району

Молода генерація фольклорного колективу «Черемош»

– теж розповідають, що упродовж багатьох років займаються художньою самодіяльністю, збирають фольклор, намагаються свою любов до мистецтва, до музики передати дітям та онукам. Радіють, що донька викладає музику, а онука цього року вступила до НМАУ (Київської консерваторії). Дідусь і бабуся записують для неї народні пісні. «Сподіваємося колись це видати», – каже пан Василь. І таких любителів своєї минушини тут зібралося чимало. Раділа душа й від дзвінкоголосих дитячих колективів.

«У виступах взяло участь 1050 учасників з одинадцяти регіонів Гуцульщини. Приїхало навіть більше, ніж ми сподівалися, – розповідає Олена Грималюк, головний спеціаліст відділу культури Путильського району.

«Українські вечорниці» виконує фольклорний колектив «Банілівська толока»

– Концертна частина фестивалю була спланована так, що виступи відбулися у кожному селі нашого району, та й гостям ми намагалися показати те, що в нас є найкраще: ансамбль гуцульських інструментів «Карпатська тайстра», вокальний дитячий ансамбль «Джерельце» Путильської музичної школи, народний аматорський оркестр «Полонина» районного Будинку культури, фольклорний етнографічний колектив «Згарда» та багато інших. Звичайно, відбувалися конкурси, були перші місця, але це не найголовніше. Важливо, що такий фестиваль відбувся, що ми побачили великий ренесанс гуцульської культури.

Готувалися до заходу цілий рік. Чи було важко? Звичайно, але ми маємо досвід проведення щорічного фестивалю «Полонинська ватра» – провів вівчарів на полонину. Цього року проводився вже п'ятдесятити такий фестиваль. На ці заходи до нас приїжджають тисячі туристів, бо це справді щось неповторне. Наші гасди відганяють своїх овець далеко від дому – на полонини, які знаходяться за тридцять-сорок кілометрів, вівчарі там перебувають все літо, тож їхня праця є у великій пошані. Такий фестиваль проводиться в останні вихідні травня, тож запрошуємо».

«Кожен фестиваль – це позитивні емоції, це хороший настрій, а гуцульський – це щось неймовірне, – ділиться враженнями туристка зі Львова Христина. – Минулого року я їздила на фестиваль «Гуцульська бриндзя» до Рахова, а цього разу ці фестивалі співпали, то я вибрала Путилу. Відкрила для себе цей чарівний край над Черемошем, заодно побувала в музеї Юрія Федьковича, в музеї Назарія Яремчука, і у Вижниці, де народився колись ансамбль «Смерічка». Справді співочий край, а фестиваль пам'ятатиму ще довго».

Його коріння – рідна Україна

Вбирай у себе сонячне проміння,
І випромінюй сам і світло, і тепло.
З високим чистим почуттям сумління
На радість Богу, людям на добро...

Йосип Спектор

Серед культурно-мистецьких заходів Українського фонду культури особливе місце займають літературні зустрічі. Той не дивно, бо очільником фонду є Герой України, відомий поет, публіцист, громадський діяч Борис Ілліч Олійник. Ось і тягнуться до нього творчі особистості зі своїми доробками, діляться наболілим, отримують поради. Оксамитовий сезон потішив шанувальників поезії зустріччю з яскравим будівником художніх образів у слові Йосипом Григоровичем Спектором.

Виставка його публікацій стала прелюдією до спілкування і налаштувала публіку на атмосферу віршів, які створив Й. Спектор протягом свого життя. А творчий шлях вчителя за фахом був нелегкий, бо на долю родини випало чимало випробовувань. Але міцне сімейне середовище, батьківський приклад сформували майбутнього поета. Так із відкритим серцем, прагненням бути потрібним іншим Йосип Спектор налаштував себе на добро та готовність прийти на допомогу кожному, хто постукає до його оселі.

Поруч із Йосипом Григоровичем його дружина Фаїна Наумівна, вірна помічниця, соратник творчих здобутків, мати його трьох дітей, бабуся одинадцяти онуків та двох правнуків. Родина Спекторів велика, доброзичлива та сповнена пошани до прекрасного. Щасливе подружжя випромінює дивну енергетику людяності та любові. Йосип Григорович так і пише: «...щастя, коли ти кожного разу приходиш додому, щастя, коли милосердям відгукується совість, щастя, коли є головна Муза – вірна і любляча дружина».

Йосип Спектор педагог, філософ, філолог та історик, член Спілки російських письменників, лауреат літературних премій ім. Володимира Соколова, Абрама Кацнельсона. Він народився у 1935 році у Богуславі на Київщині. Волею долі його духовне покликання – поезія, він автор збірок віршів «Во мне отозвалось», «Приемли этот мир», «Єдина рима», «Я исповедую любовь» та інших. Про що пише поет, що його хвилює? Любов та вірність, доброта та чистота почуттів, відданість професії та рідній землі. Землі, яку він відчуває у всіх дивовижних нюансах природних явищ, зі щасливими родинами, які виховують дітей, онуків; це друзі та колеги, школа та учні. Усе відгукується в серці поета глибиною почуттів, незмірно потужною енергетикою, громадською вираженою позицією, морально-філософською

На творчому вечорі

спрямованістю та прагненням внести свою частку в справи загальні.

«Поет виріс в оточенні люблячої родини, з батьківського благословення почав створювати свій образний світ. Йосип Григорович Спектор прагне передати своє натхнення іншим, бо так розуміє призначення людини», – цими словами розпочав творчий вечір ведучий, голова добродійної організації «Сила духу», друг родини Спекторів, активіст УФК Роман Лунь. Від Українського фонду культури він вручив Йосипу Григоровичу почесну нагороду – «За подвижництво в культурі». І це було цілком виправдано. Про вагомість громадських справ Й. Спектора розповіли відповідальний секретар громадської Організації ветеранів України Юрій Чубар, поет та заслужений діяч мистецтв України Віктор Женченко, поет і прозаїк Микола Славинський. Алла Істоміна, директор поліграфічного комплексу та видавничого дому «Адеф-Україна», підкреслила важливість сили всеохоплюючого слова Й. Спектора як борця ідеологічного фронту, який вкрай потрібний на сучасному періоді утвердження незалежного суспільства в Україні. Вона висловила готовність видати новий том його поетичної спадщини.

Поет, доктор медичних наук, дипломат, народний депутат СРСР (1989–1991) Юрій Щербак

Український Фонд Культури

Йосип Спектор
Історик, філософ,
учитель, поет
«Лев співає
російських
письменників
Лауреат
літературних премій
ім. Володимира
Соколова
та Абрама
Кацнельсона»

Запрошуємо на
*Творчий вечір з
Йосипом Григоровичем Спектором*

*Журнал «Сілі», журнал «Батьківщина»
зрять книги – ось і всі головні цілі»*

11 вересня 2013 о 17.00
в Золотій залі Українського Фонду Культури
Київ, вул. Липська, 16
Товариство «Сила Духу»

підкреслив, що прийшов засвідчити пошану колезі та наголосив на важливих рисах Й. Спектора як носія совісті та добра. А дипломат, Надзвичайний та Повноважний Посол України в США, Південній Кореї, Китаї, громадський діяч і друг родини Михайло Різник подякував ювіляру за вишукану поетичну спадщину, людяність,

Юрій Щербак та Йосип Спектор

чуйність турботливого батька та люблячого діда. Саме збереження сімейних цінностей для інших сповідує і поетичне слово Йосипа Григоровича:

*З весілля починається сім'я,
З сімей щасливих розростається родина,
А в ній увічниться твоє ім'я,
Твій дім, твій край і рідна Батьківщина.*

Гостинність родини Спекторів підтримується хазяйкою Фаїною Наумівною, яка є першим цензором віршів, уміє і пригостити, і дати слухну пораду. Із вдячністю Йосип Григорович пише в присвяті до однієї зі своїх збірок такі слова: «Я благодарен моей супруге, моим детям и внукам, всем родным и друзьям, которые вдохновили меня на светлые и добре чувства, воплотившиеся в поэтических строках сборника». Нехай ці слова торкнуться сердець молодих сімейних пар, як настанова до майбутнього подружнього життя.

Автор має чуйне серце і гостру потребу виплеснути свої почуття в проникливу риму. Він

пише, як відчуває побачене, чи то краса ранкових зірок, чи хвилюючий пронизливий політ стрижив у небі, або коли чиясь сльоза опалить твою душу, або про те, як гинуть конвалії, і як честь та совість продають за гроші:

*...Если поймешь,
как время твое
безвозвратно бежит,-
постарайся успеть, постарайся запеть,
постарайся допеть,
поспеши,
для людей – напиши!*

Й. Спектор людина своєї держави, свого народу, своєї землі. Він живе чистою совістю, мов на сповіді щоденно повертається до небокраю, «де твоє коріння». А коріння його – рідна Україна:

*Батьківщина, родина, єдина,
долина, калина, малина,
тепла квітка осіння – жоржина,
і червона краплина шипшини,
полум'яна, мов жар, горобина,
пісня тихих гаїв солов'їна,
без кінця і без краю рівнина;*

*і карпатських висот полонина;
до порогу дитинства стежина
і батьків наших чиста хатина;
чорноброва тендітна дівчина,
передписана Богом дружина,
і щасливої долі година, –
ось така вона, мила країна,
Україна моя, Україна...*

Коли автор читає свої вірші, створюється особлива тональність відносин поета, слухача та його поетичного джерела. Відчувається гомін пташок, шелест лісів, гра кольорів, наповнює своєю силою могутній Дніпро, краса стародавнього Києва, сумне серце за другом, першими почуттями. Поетична спадщина Йосипа Спектора повчальна, вона, як дороговказ, формує кругозір, плекає почуття в красі та чистоті. Він благословляє усе суще на землі, бо інакше сам не може жити. Таким є поет щирого серця, людина, вчитель, оберег своєї родини і Батьківщини. Тому в його віршах червоною стрічкою проходить тема родини, шанування батьків, дружини, відповідальності за виховання дітей.

Автор запрошує нас пройти його шляхами, де і смуток, і тривога, і радості зустрічей. Він мріє про щастя та радить, як прожити, щоб нікого не скривдити. З глибини віків поет відчуває могутню Київську Русь, голос предків і виплескує дивовижні розсипи свого чуйного серця в акварелях осіннього листопаду, в прозорих весняних паростках, ніжиться в сонячних променях та просто радіє життю.

На його шляху є доленосні пам'ятні зустрічі, сповнені відвертості та дружелюбності. Зворушливо говорить поет про свого друга юності Семена Гальперіна, з яким надовго розійшлися життєві дороги, але серце зберегло оту дивну прив'язаність, яку дарує нам молодість...

Йосип Спектор пише усюди: і як їде в дорозі, і як споглядає за примхами погоди, і як відпочиває в дивних оазах Пущі-Озерної чи в Криму. Його образне світосприйняття поспішає закарбувати побачене і відчуте в дивну риму, сповнену краси поетичного слова. Він плекає українську мову, в якій відчуває усі скарби своєї Батьківщини. Дарує автографи Ліні Костенко, Тарасу Шевченку, звертається до Бориса Олійника, Мирослава Скорика, Михайла Біласа, згадує кировоградський муніципальний камерний хор та просту селянку бабу Настю, яка зустрілася на його шляху... І в цих віршах усі щедроти поета, доброта, краса його поглядів та філософія відкритої душі.

ЕНЕРГІЯ

*Є сильне, експресивне грецьке слово –
Енергія – як квінтесенція буття.
Воно в усіх світах, на різних мовах
Націлює на творення життя.*

*Воно звучить, як блискавка, як заклик
До творчості, до боротьби, до дії, –
Спокою не дає, щоб часом не зачахли
Від сірих буднів сили молоді...*

*Енергія душі – то небайдужість
До втомлених очей каліки й сироти,
Енергія душі – це зріла мужність
Перед обличчям чорної біди.*

*Вбирай у себе сонячне проміння
І випромінюй сам і світло і тепло
З високим, чистим почуттям сумління
На радість Богу, людям на добро...*

Колектив редакції «Культури і життя» приєднується до привітань шанувальників поезії Йосипа Спектора, поета від Бога і для людей, і зичить автору отієї могутньої енергії, яку виплескує він у своїй літературній спадщині.

**Валентина РОМЕНЬСЬКА,
мистецтвознавець
Фото авторки**

Бубнівське гончарство: сила традицій

Умільці з відомого в Україні гончарного осередку плекають і популяризують унікальний багатовіковий досвід місцевих майстрів.

Голубою стрічкою в'ється річка Сіб по зелених килимах прибережних долин, щедро обдаровуючи їх своїми притоками, створюючи затишні урочища, захищені галями та ярами, переляками та лісами. У такій гарній місцині по праву та ліву сторону Собу розкинулися два села – Новоселівка та Бубнівка, історія яких нерозривно пов'язана між собою.

Документи вперше згадують про територію сучасної Новоселівки (яка раніше була Гончарівкою, потім звалася Іцька (за ім'ям єврея Іцька, що тримав тут шинок), згодом Ворошилівка, і аж потому – Новоселівка) з XVI століття. За розпорядженням графа Потоцького, який володів цим краєм, з Умані на землі, багаті гончарними глинами, було завезено кілька сімей гончарів. Та навряд чи до того ця казкова місцина на Собом пустувала. У 1950 році історик, археолог, доцент Вінницького державного педагогічного інституту Петро Хавлюк відкрив біля Новоселівки поселення трипільської та черняхівської культур, де окрім знарядь праці та стріл були знайдені уламки кераміки з витисненим орнаментом та розписом чорною фарбою. Отже тут споконвіку жили люди і ліпили горшки. Перші згадки про гончарний промисел Бубнівки з'явилися у XVII столітті. Можливо, розвиток гончарства в Новоселівці, пошук нових родовищ гончарних глин призвели до заснування села Бубнівка на протилежному, правому березі Собу.

Наявність якісної глини, запозицієння кращих традицій подільських умільців призвели до створення в Новоселівці та Бубнівці відомого не тільки на Поділлі, а й в Україні, гончарного осередку. Та найвищого рівня гончарство досягло в середині XIX століття. Мистецтвознавці зі здивуванням відзначали раптовий його розквіт, – у ньому з'явилося багато нових форм, а розпис неначе вибухнув безмежною фантазією майстрів. І тільки згодом зрозуміли зв'язок між відміною кріпосного права і бурхливим розвитком мистецьких осередків – пожвавилася торгівля, воля неначе вихлопула притаєні людські таланти, що не мали можливості зреалізуватися раніше.

Такими талантами безумовно володів Андрій Гончар (1823–1926 рр.) – легендарна особистість Новоселівки, якого справедливо вважають творцем бубнівського гончарного орнаменту. Відучившись у гайсинського гончаря Сили Жерденівського три роки, він повернувся в Новоселівку гончарювати та ділитися знаннями. Серед тих, з ким

Учасники пленеру

працював Андрій Гончар, був Агафон Герасименко (1850–1925 рр.) – батько майбутніх відомих гончарів Якіма (1888–1970) та Якова (1891–1969). Роботи цих братів побачили столичні мистецтвознавці та запросили їх у 1935 році в експериментальну майстерню при Лаврській школі. Два роки працювали там брати, вражаючи всіх своїми роботами, які експонувалися в Парижі, в Нью-Йорку, в Лондоні, не кажучи вже про Москву, Ленінград та інші міста. На I Всеукраїнській виставці вони були нагороджені золотими медалями та званням заслужених майстрів народної творчості України. У 1988 році в Новоселівці у хаті, де жив Яким Герасименко, відкрито музей-садибу братів Герасименків.

Продовжувачем традицій братів стала їхня племінниця Фросина Міщенко. Ця унікальна жінка, яка має звання заслуженого майстра народної творчості України, і сьогодні у свої 87 років із задоволенням ліпить глиняні іграшки та розписує їх традиційним бубнівським розписом. З-під її рук вилітають чудернацькі птахи і розквітають дивовижні квіти, а душа народжує пісні й вірші.

Роботи Василя Рижого та Наталі Лавренюк

Фросина Іванівна передала своє уміння майстра ученицям Валентині Живко, Тетяні Дмитренко, Тетяні Шпак. Т. Шпак – заслужений майстер народної творчості України, директор музею-садиби братів Герасименків. Валентина Живко – керівник гуртка «Співаюча глина» при бубнівській середній школі.

До вивчення бубнівського гончарства в різні часи не раз

зверталися відомі історики, археологи, етнографи: Олександр Прусевич, Юрій Александрович, Лідія Шульгіна, Євгенія Спаська, Лідія Мельничук – ці науковці зробили багато досліджень на базі гончарного осередку Новоселівки та Бубнівки, але і для сьогоднішніх поціновувачів історії та мистецтва тут залишилося не мало роботи.

Історія бубнівської кераміки має свої періоди злетів і падіння, та, на щастя, ниточка мистецької традиції тут ніколи не переривалася. Для того, щоб цей багатовіковий досвід бубнівського гончарного мистецтва зберігався і надалі, вінницька майстриня Людмила Філінська запропонувала провести в Бубнівці пленер гончарів. Цю ідею радо підтримала директор обласного центру народної творчості Тетяна Цвігун, управління культури Вінницької облдержадміністрації, Гайсинська райдержадміністрація та районна рада, Бубнівська сільська рада. Результатом спільної праці став нещодавно проведений обласний пленер гончарів «Освячені горном». У ньому взяли участь найкращі майстри області: Людмила Філінська, Вікторія Ніколаєва, Михайло Діденко з Вінниці, Роман Чмерук з Погребища, Володимир Слубський із с. Довжок Ямпільського району, Василь Рижий та Наталя Лавренюк з Ладижина, Сергій Погонєць із с. Кришинці Тульчинського району, Олексій та Олеся Майстренки із Хмільника, Галина Доценко з Оратова та бубнівської майстрині: Фросина Міщенко, Валентина Живко, Тетяна Шпак, Тетяна Дмитренко.

Три дні в приміщенні бубнівського сільського клубу працювали майстри. Тихо, беззвучно крутилися гончарні круги, і в цій тиші у впевнених руках майстра зі шматка глини народжувалися досконалі форми глечики, вази, макітри, миски. Кожен майстер має власний почерк, свої секрети, та тут, на пленері гончарі щедро ділилися творчими знахідками. Ось Вікторія Ніколаєва показує, як правильно налаштувати звук в окарині, а кришинецький гончар Сергій Погонєць ділиться секретами створення

величезних макітер «на окарію», як казали колись в Бубнівці. Юна, але досвідчена майстриня з Хмільника Олеся Майстренко розповідає, як їх вчили розписувати миски в Київському інституті декоративно-прикладного мистецтва ім. М. Бойчука.

Та головним завданням для гончарів на цьому пленері було опанувати бубнівський традиційний розпис кераміки. Навчитися цієї неповторної фляндрівки

Роман Чмерук за роботою

ки – візитної картки місцевих гончарів. Білий, чорний, зелений на коричневому тлі посуду – усього три кольори створюють безкінечну різноманітність бубнівського розпису. Із цим завданням справилися усі. Та й як було не справитися, коли вчителями були сама Фросина Міщенко, Валентина Живко зі своїми ученицями – Олею Дворценко та Ірою Гідзіль та Тетяна Дмитренко. Ось вже вкрилися бубнівською фляндрівкою глечики Романа Чмерука і макітри Володимира Слубського, розквітлі «бубнівські» квіти на пташечках Людмили Філінської та баранцях Михайла Діденка. Василь Рижий та Наталя Лавренюк прикрасили бубнівським розписом цілі композиції. Вони в цьому не новачки, не раз привозили майстрів з Бубнівки в Тульчинське училище культури, де Василь Степанович та Наталя Іллівна викладають декоративно-прикладне мистецтво. І на пленері з ними працювали учні та випускники училища: Олена Мельник, Діана Крук, Антоніна Остапенко. Усі навчилися розписувати традиційні бубнівські

миски, нехай не досконало, але то вже питання часу.

Кілька днів роботи пленеру – і на світ з'явилося 136 (!) нових робіт, серед яких неповторний коровай з глини, на якому серед троянд і калини розмістилися 16 глиняних пташечок за кількістю майстрів, а головна і найбільша пташка виліплена самою Фросиною Міщенко. Ще одна колективна робота «Рукотворна краса трьох стихій» (автори Л. Філінська, М. Діденко, В. Живко) символізують поєднання землі, води та вогню для народження керамічного дива. «Спадковість поколінь» – так назвали свою яскраву композицію автори Василь Рижий та Наталя Лавренюк. Звичайно на таку плідну роботу гончарів надихала і присутність Фросини Іванівни з її неперевершеними імпровізаціями, як у розписі, так і в піснях, й у віршах. І екскурсії в музеї Гната Танцюри в Гайсині та в музеї братів Герасименків у Новоселівці, і щирі гостини у Валентині Живко, в якій будинок теж перетворюється на музей її гончарних виробів та народного малярства. І ті солодкі абрикоси і кукурудза, огірки і яблука, якими місцеві жителі пригощали майстрів. І постійна турбота начальника відділу культури Гайсинської райдержадміністрації Миколи Ричкова.

Встигли майстри відвідати бубнівську середню школу, де є кімната, присвячена Фросині Міщенко, багато стендів про відомих земляків, а фойє прикрашено місцевою керамікою. Ніколи не забудуть гончарі як тепло і гарно зустрічали їх учасники народного аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю Новоселівського СБК. Як ввечері, повертаючись з Новоселівки в Бубнівку, милувалися щойно народженими туманами, що прозорим серпанком опускалися на прекрасні схили на Собом.

Удень закриття всі майстри зібралися в залі сільського будинку культури, де їх нагороджували дипломами та подарунками. Гончарі дякували за чудові дні спільної творчості директору обласного центру творчості Тетяні Цвігун, першому заступнику голови Гайсинської райдержадміністрації Василю Вітюку, начальнику відділу культури Гайсинської райдержадміністрації Миколі Ричкову, голові Бубнівської сільської ради Валентину Краєвському та усім, хто доклав своїх зусиль до організації пленеру гончарів.

Заключним акордом став прекрасний концерт, підготовлений гайсинським районним будинком культури, на який зішлись жителі Бубнівки та Новоселівки. Пленер гончарів перетворився на свято села, і дай Бог, щоб це гармонійне поєднання стало традиційним.

Олександра ТЕЛІЖЕНКО

(Продовження. Поч. у № 43, 2012)

ПРИЙНЯТТЯ ХРИСТІАНСТВА НА РУСІ

Значного розвитку набуває місцеве ткацтво. Як відомо, ткацький верстат і саме ткацтво побутувало в наших землях ще з часів неоліту, трипільської культури. У Київській Русі з'являються ткацькі цехи, які вже знали спеціалізацію: окремі з них виготовляли полотна, рядна, килими, рушники. Налагоджено було валяння сукна, виготовлення вибійки (нанесення на біле полотно орнаментів за допомогою плоских чи вальцевих, круглих дерев'яних кліше та природних барвників).

«Опісля християнізації Київської Русі починає швидко розвиватись книжна справа.

Князь Ярослав Мудрий наказав переписувати й перекладати книги: «зібрав багато писців і перекладав з грецького на слов'янське письмо, і списали книги много». З часом кількість таких фахових переписувачів значно збільшилася. Готова до читання книга цінувалася дуже дорого: 8 гривень коштував один молитовник, а в той же час ціле село можна було купити за 50 гривень» [15, с. 349].

Основи національної культури

Довго й ретельно виготовляли обкладинку книги. Як правило, оправляли її в тонко стругані дошки, покриті шкірою, оздоблювали золотом, сріблом і дорогими камінням, майстерно виготовляли різні орнаменти.

Накопичення книжок дуже скоро привело до заснування при митрополії у Києві першої відомої на Русі бібліотеки, про яку згадує літопис під 1037 роком. Організація Бібліотеки при Софійському соборі – велика культурно-історична подія, яка свідчить про нагромадження в той час великої кількості книг. На думку вітчизняних дослідників, тільки в цій бібліотеці вже за Ярослава Мудрого налічувалося понад 1 000 примірників перекладної та оригінальної літератури з різних галузей знань – художньої, юридичної, історичної.

«Окрім книгозбірні при Софійському соборі, дещо пізніше виникла велика бібліотека при Києво-Печерському монастирі, до складу якої увійшло багато книг, зібраних Миколою Святошею – одним з ченців монастиря, колишнім чернігівським князем. Незабаром з'явилися (порівняно великі – від кількох сот до кількох тисяч книжок) бібліотеки в Новгороді, Чернігові, Переяславі, Білгороді, Турові, Галичі та інших давньоукраїнських містах. Усе це дає нам підстави говорити про те, що книжна справа Київської Русі була добре розвинутою індустрією.

У ній чітко виділяється два напрями: передовсім – це перекладна література, оригінали творів якої йшли на Русь з Болгарії чи Сербії, Візантії чи Риму, з інших країн Заходу та Сходу; а також – оригінальна література, яка творилася своїми авторами на місцевому, національному ґрунті. Якщо подивитись на співвідношення перекладної й оригінальної літератури, то протягом усього періоду тут переважала перекладна література. Захоплення книжною

справою не було для князя Ярослава Мудрого самоціллю; воно виступало складовою частиною його зусиль, спрямованих на визволення з-під візантійського духовного опікування» [15, с. 350].

Безпосередня розробка нової соціологічної теорії державного централізму і самобутності Київської держави належить Іларіону, видатному мислителю і публіцисту вітчизняного середньовіччя, авторові «Слова о Законі і Благодаті». Іларіон був першим митрополитом Київської Русі, введеним у сан без згоди Візантійського патріарха. Обрання його було приурочене до завершення будівництва Софійського собору і знаменувало проголошення незалежності Київської церкви від Константинопольської.

Іларіон виходить з переконання, що «закон і благодать», Старий Заповіт і Новий Заповіт, – протилежні, виключають одне одного. Однак мислитель переводить питання з площини віросповідної в соціологічну, розв'язує проблеми не богословські, а мирські, державні.

«Закон», на його погляд, роз'єднує народ, підносячи одних і принижуючи інших, він засвідчує рабський стан людства. Інша річ істина. Вона – універсальна, всеохопна і, внаслідок цього, тотожна «благодаті».

«За допомогою алегоричного тлумачення біблійних текстів Старого і Нового Заповітів, Іларіон реабілітує поганство, проголошує язичницькі народи істинними спадкоємцями Христа. Вони відкриті істині, спрямовані до неї. Християнська віра нероздільна з єдинодержавством. Іларіон ішов від євангельської доктрини, але підпорядковував її світській політиці, перетворюючи на ідеологію централізованої влади.

Позиція Іларіона, спрямована проти «візантизації» київської церкви, мала принциповий характер. Аргументом для неї слугувала теза про те, що благодать,

заперечуючи закон, прокламує свободу» [15, с. 354].

Запровадження християнства активувало процеси поширення освіти, спричинило організацію та розвиток шкільної справи. Є літописні свідчення про те, що Володимир після хрещення Русі створив у Києві при Десятинній церкві першу школу для дітей місцевої аристократії. А його син Ярослав Мудрий у Новгороді 1054 року створив школу для 300 дітей старост і духовних осіб. Навчання велося рідною мовою, а навчали дітей читання, письма, основ християнського віровчення та лічби. Учені люди були потрібні для церкви, для держави, для виконання урядової та адміністративної служби, для підтримання широких торговельних зв'язків та ведення господарства.

Бурхливе палацо-, храмовбудівництво, що розгорнулося після запровадження християнства, вимагало висококваліфікованих майстрів-художників для їх оздоблення, співаків для церковних відправ. Тому, окрім загальноосвітніх шкіл, на Русі почали створювати окремі школи співу, малярства, різьбярства, гутництва, художнього ковальства тощо.

Дипломатичні й торговельні зв'язки Русі з Візантією та іншими країнами вимагали від українців високої освіти з обов'язковим знанням грецької та латинської мов. Їх вивчення було необхідним для практичної діяльності тогочасного дипломатичного корпусу і різних торговельних, культурних та інших зв'язків Русі із закордоном. З цієї метою у ново-збудованій Софії Київській Ярослав року 1037 створює школу, яка, продовжуючи кращі традиції Володимирової та візантійських шкіл, була по суті вже школою нового типу.

(Далі буде)

(Продовження. Поч. у № 14–16, 2011)

Готель – мотель

Збігаються у значенні приміщення для приїжджих.

Тільки мотель вживають в розумінні готель на автотрасі або поблизу неї.

Гамбург – Гамбургу

Як правильно утворити форму родового відмінка від власної назви Гамбург: Гамбург чи Гамбургу? За правописом, якщо найменування міста є іменником чоловічого роду, який закінчується на приголосний, то в родовому відмінку однини буде закінчення -а: населення Гамбурга.

Однак цим словом називають ще й одну з областей (земель) Німеччини. Якщо вживати Гамбург у такому значенні, в родовому відмінку він матиме закінчення -у: економіка Гамбургу.

Подібно до цього слід розрізняти й інші назви: Люксембург, Туніс тощо. Вони означають водночас і найменування країни, і найменування її столиці. Коли йдеться про державу, пишемо закінчення -у (Люксембургу, Тунісу), коли говоримо про місто, ставимо -а (Люксембурга, Туніса). Назва столиці Афганістану в родовому відмінку закінчується на -а (Кабула), а назва місцевої річки – на -у (Кабулу).

НІНАЩО – НІ НА ЩО

Нінащо, прислівник. Уживається переважно у висловах зводити, звести, сходити, зійти нінащо тощо. Пишеться разом. «Не то чоловік, а й худобина в

На горіхи від Рогози

такій норі швидко на нінащо зведеться» (Іван Франко), «А хіба немає слів ледачих, що годяться лише нінащо?» (Євген Гуцало). Ні на що – словосполучення, всі компоненти якого подаються окремо. Означає: 1. Ні для чого. «Більш ні на що вам сили не стає?» (Іван Франко). 2. Ні на якусь річ, подію, потребу тощо. «Хлоп'я стояло похнюплено й ні на що не реагувало» (Олесь Гончар), «Кожна полонянка старається показати себе здоровою, ні на що не скаржиться» (Антон Хижняк).

З'ясовувати – вияснити

З'ясовувати. Крім іншого, виступає в значеннях досліджуючи, робити зрозумілим щось; визначати, встановлювати, що-небудь на підставі певних відомостей, ознак і таке інше. «За що ж ця ласка короля? Мені з'ясуйте, прошу» (Василь Еллан-Блакитний), «Доки прийшов патруль, ми встигли вже з'ясувати, що Даниленко був з Гадяча» (Петро Панч).

Дієслова вияснити (вияснити) в цих значеннях використовувати не рекомендується.

Коли вживають слово включно?

Візьмімо речення «До 2009 року включно мій брат служив у війську». Чи на своєму місці тут стоїть цей прислівник? Його застосовують при перелікуванні, коли хочуть показати межі ряду: від чогось до чогось включно. В інших випадках уживання слова неправомірне. Тому в наведеному

реченні треба було або зазначити роки перебування в армії (наприклад, «До 2009-го включно мій брат служив у війську»), або обійтися без цього слова («До 2009 року мій брат служив у війську»).

Мета – ціль

Багато цікавить, чи має множину іменник мета.

У всіх стилях літературної мови, крім художнього, він виступає тільки в однині. У поезії ж трапляється й множинна форма: «У золотому саяві мет ми йдем напружено вперед» (Володимир Сосюра).

Якщо треба передати поняття множинності, користуються синонімом слова мета – ціль, що може виступати в множині і з конкретним значенням («Гармати стріляли по ворожих цілях»), і з абстрактним («Єдність цілей і прагнень»).

НЕБАЖАНІ ДУБЛЕТИ

В українській мові поряд з давновідомими питомими словами існують їхні синоніми, котрих пізніше запозичено або скальковано з інших мов. Здебільшого не маючи якого-небудь додаткового семантичного чи стилістичного навантаження, вони виступають небажаними лексичними дублетами, або паралелізмами. Адже коли вживанню їх, свідомо чи через незнання, послідовно надається перевага, це призводить до збіднення, примітивізації рідної мови, позбавляє властивих

їй барв і милозвучності. Ось окремі з цих дублетів: арештовувати, арештований (ліпше заарештовувати, заарештований), важний (поважний), дарити (дарувати), діюче законодавство (чинне законодавство), вечором, ранком, зимою, літом (увечері, вранці, взимку, влітку), кінчиться (скінчиться), минулорічний (торішній), найшов (знайшов), об'ява (оголошення), допомогти (допомогти), пустий (порожній), смілий (сміливий), спішити (поспішати) і подібне.

Підняти – підійняти

Збігаються в усіх значеннях, але розрізняються стилістично.

Підняти вживають у різних стилях.

Підіймати використовується найчастіше в урочистих текстах. «Тіло набирає вроди, душу пісня підіймає» (Дмитро Павличко).

Навпаки

Як прислівник комами не відокремлюється. «Робив усе навпаки». Як вставне слово виділяється завжди. «Голос його не був бадьорий, а, навпаки, приглушений».

Назви у лапках і без них

Чому назви автомобілів «Волга», «Жигулі», «Нива», «Таврія», літаків «Руслан», «Антей», холодильників «Дніпро», «Мінськ» тощо треба брати в лапки? Тому, що вони не виражають реальних властивостей відповідних об'єктів, а вживані символічно. Якщо не виділяти їх таким чином, то це буде основне, пряме, а не символічне застосування найменувань.

(Далі буде)

ЕТНОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИЧОК

Дейнека – селянин-повстанець, озброєний дрючком, косою, довбнею, рогатиною. Так називали селян, які брали участь у повстанні на Лівобережній Україні у другій половині XVII ст. Часом дейнеками поляки називали козаків.

Денцівка – різновид сопілки. Побутує на Гуцульщині.

Дерга – товста груба тканина. Часом так називали рядно, килим, покривало. У деяких регіонах так називають чорну плахту із саморобної вовняної тканини.

Деревій (білоголовник) – запашна трав'яниста рослина. Можна знайти на луках, узліссях, обабіч доріг. Розповсюджена в усіх регіонах України. Здавна використовується в народній медицині: як кровоспинний засіб, при шлункових болях, як засіб швидкого гоєння ран. У відварі деревію часто купали немовлят.

ВІД ДІДІВ-ПРАДІВ

«Сидить дід під кущем, захльобався борщем». Ця народна загадка про дощ дуже яскраво змальовує погоду цього горічного вересня. Звісно, восени це потрібно – овочі, які ще ростуть, повинні напитися вологи. Деревя, кущі, квіти, посіяна озимина перед довгою зимою прагне водиці. Та ж не стільки! Отож, ми сьогодні поговоримо про насушене – про дощ у традиційній культурі та повсякденному житті людей. Які свята та обряди за народним календарем чекають нас наступного тижня – не оминемо й цього. А ще, оскільки після 14 вересня, свята Симеона Стовпника, за звичаєм розпочиналися сватання, пригадаємо давні та не дуже давні традиції цього обряду. Кому стане в пригоді, а кому буде просто цікаво. Читайте та пізнавайте.

За давньою міфологією дощ – єднання неба та землі через райдугу. Вода із землі йде у хмари, а звідти падає на землю. Пізніше науковці це явище назвали кругообігом води в природі. У традиційній українській культурі дощ – дорогий гість. Якщо він йде у день весілля – молоді подружжя буде щасливе та плодюче;

якщо у дорогу – «дорога стелитиметься». Водночас, коли йде дощ під час вінчання – «до сліз». Відгомонам давніх вірувань, де дощ – жива істота, є вислів «дощ іде». З тих часів залишилися обряди задобрювання, викликання, славлення його. Ось одна із таких закличок: «Дощику, дощику, звари тобі борщику». Сьогодні вони існують скоріше як дитячі примовки. Тут ми чуємо відгомони давніх жертвоприношень дощеві, а саме – «зварю тобі борщику». Часом його прохали, щоб не лив зайве: «Не йди, дощику, зварим тобі борщику». «Дощ у пору – золото». «Як випадуть у маю три дощі добрі, то дадуть хліба на три роки». «Як дощу не буде, то й очерет не виросте». «Дощ у жнива, як п'яте колесо до воза». «Не треба дощ просити, він прийде, коли будем косити».

Ось яку примовку я чула від своєї бабусі: «Дощ зранку – бери у поле дранку, а дощ з опівдня – на три дні». Дранкою називали мішок, складений «куток у куток». Таким своєрідним капюшоном накривали голову та плечі, і могли захиститися на деякий час від невеликого дощу. Часом і сьогодні його тривалість я можу прогнозувати за допомогою цієї прикмети. Коли йде дощ та світить сонце, то кажуть що це сліпий дощ, курячий, свинячий. Щодо останньої назви існує версія її виникнення: свині намокають від дощу та під сонячними променями у них починає свербіти шкіра на спині. От вони бігають та дуже верещать. А ще кажуть, що в свинячий дощ чарівниці роблять своє масло: «Сонце світить, дощик кропить, чарівниця масло топить». Коли ж наснитися дощ – це до якого виграшу. Отже, силу природи, маю надію, вшанували, «нехай іде туди, де його просять», а ми рухаємося далі.

20 вересня. Цього дня вибрану та висушену цибулю заготовляли на зиму: «Цибулю в вінки сплітали жінки, насінневу в косиці сплітали дівиці, остатки в горнятка збирали дівчатка».

21 вересня – Різдво Пресвятої Богородиці, Друга, Мала Пречиста, Осенина. «Друга Пречиста дощем поливає». Колись лише після цього дня йшли великі, заливні дощі. Здавна існує такий звичай: на Другу Пречисту жінки, у яких не було дітей, наймали у церкві службу Божу, а

після Богослужіння запрошували до себе бідних людей, щедро їх частували та просили, «щоб помолилися Богородиці за її діти». Пораючись по господарству, пасічники в цей час утеплювали свої вулики.

22 вересня – Післясвято Різдва Пресвятої Богородиці.

23 вересня – Мінодори. День осіннього рівнодення. Ягода горобина іменинниця. «Немає горобини – немає і осені». Ось народні прикмети: багато вродило горобини – осінь буде дощова, якщо мало – суха.

24 вересня – Федора Замочи-хвості. «Всякому літові кінець приходить».

25 вересня – «Артамон востанне зміїв на волю випускає, а потім їх у норах зачинає».

26 вересня – Корнилій. Казали, що цього дня рослини припиняють свій ріст.

Отже, друга половина вересня – традиційна пора сватань. Колись першим етапом у великому (часом тривалістю до року) дійстві, весіллі, був обряд під назвою «змовини». У кожній місцевості він проходив по-різному. Пригадаємо традиційні змовини: після усної згоди молодої вийти заміж, до її хати приходили батьки молодого та кілька його родичів. Молода всіх цілувала, її батьки підносили кожному гостеві на тарілці чарку горілки, а мати молодої виносила пару паляниць (пара паляниць означала щасливу майбутню пару молодят). Старші люди пили-їли, а майбутня наречена сама йшла на вечорниці. Потім туди приходив і молодий. Через деякий час такий

процес відбувався і в хаті молодого. А ось який обряд «змовин» мені вдалося записати минулого літа у Великій Димерці, що біля Києва. Місцева жителька, Мотря Федосівна Лебединець, розповідала, як приходили «кавалери» на змовини. Могли прийти посеред ночі – батьки мусили впускати. Приходили зі сватами (а на сватання вже з батьками). Якщо дівчина була згодна – брала у хлопця буханець хліба, а давала йому паляницю. Якщо не згодна – «відмовляла, та й все, і хліба не брала». А хлопець, якому відмовили, міг іти до іншої дівчини. Часом так ходили до ранку. Казали: «У чотирьох побували, аж на п'ятій оженились». Ось такі колись були «змовини». У наступному номері нашої газети пригадаємо, як проходять заручини. Дасть Бог, комусь знадобиться!

ІМЕНИННИКИ ЗА ПРАВОСЛАВНИМ КАЛЕНДАРЕМ

20 вересня – Макар, Лука, Іван.

21 вересня – Марія, Софія.

22 вересня – Харитон, Феофан, Ганна, Йосип.

23 вересня – Костянтин, Василь, Євген, Павло, Петро, Гліб.

24 вересня – Федора, Герман, Сергій, Єфросин.

25 вересня – Афанасій, Олексій, Семен, Федір.

26 вересня – Корнилій, Валер'ян, Ілля.

Підготувала
Тетяна ШНУРЕНКО

ІНФОРМАЦІЯ СЛУЖБИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Шановні наші Читачі і Передплатники!

Наші видання виходять регулярно і запланованими тиражами

У продажу журнали «Українська культура» № 8, «Пам'ятки України» № 8, «Музика» № 4 і «Український театр» № 4.

Наші видання можна придбати в кіосках «Преса» міста Києва, книжкових магазинах Києва, Львова, Харкова, Одеси, Луганська, поштових відділеннях Київської області та обласних центрів. Також усі наші видання можна придбати в редакції.

УВАГА! ПЕРЕДПЛАТИТИ НАШІ ВИДАННЯ МОЖНА З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ

Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії ви можете за адресою: <http://presspoint.ua>. Така послуга можлива в будь-якій країні світу.

Наші телефони: (044) 498-23-64, моб. (067) 394-97-21, 386-56-63.

Культура і життя

Газета виходить щоп'ятниці

Передплатна ціна на 2013 р.:

1 місяць – 14,27 грн; 3 місяці – 42,21 грн

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс у Каталозі видань України

60969

Передплатні індекси інших наших видань: газета «Кримська світлиця» – 90269; журнали: «Українська культура» – 95220, «Український театр» – 74501, «Музика» – 74310, «Пам'ятки України» – 74401, «Театрально-концертний Київ» – 37112.

Довідки за тел. (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com

Передплату можна оформити в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України, через передплатні агентства, а також у редакції газети

Газета «Культура і життя»

№ 38 (4558), 20 вересня 2013 рік

Засновники: Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети «Культура і життя»

Видавець: ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Генеральний директор Олесь Білаш

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел. +38 (044) 498-23-65

Заст. головного редактора Світлана СОКОЛОВА

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел. +38 (044) 498-23-65

nvu.kultura@gmail.com

Виходить із 7 жовтня 1923 року. Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – КВ № 1026 від 26.10.94 р.

Друкарня: ТОВ «Видавничо-поліграфічна компанія «Експрес-Поліграф», вул. Фрунзе, 47-б, корп. 2, Київ, 04080; тел. +38 (044) 417-25-93

Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38 (044) 498-23-64, +38 (050) 310-56-63

Портал <http://uaculture.com>

Передплатний індекс у Каталозі видань України 60969

Склад Видавничої ради

Олесь Білаш – генеральний директор видавництва; Віктор Вечерський – заступник директора Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей; Максим Бударін – заступник директора Департаменту у справах релігій та національностей; Олена Воронько – начальник відділу театрального мистецтва Управління мистецтв Департаменту формування державної політики у сфері культури, мистецтва та освіти; Світлана Фоменко – начальник управління міжнародного співробітництва; Оксана Іонова – заступник начальника управління стратегічного планування

культурного розвитку та регіональної політики у сфері культури Департаменту формування державної політики у сфері культури, мистецтва та освіти – начальник відділу аналізу та прогнозування соціокультурного розвитку регіонів; Євгенія Крутоголов – начальник відділу монументального, образотворчого та народного мистецтва; Іван Мечков – заступник начальника управління мистецтв Департаменту формування державної політики у сфері культури, мистецтва та освіти – начальник відділу музичного мистецтва; Лариса Нікіфоренко – начальник відділу аналізу та прогнозування діяльності бібліотек Управління стратегічного планування культурного розвитку та регіональної політики у сфері культури Департаменту формування державної політики у сфері культури, мистецтва та освіти; Лариса Петасюк – начальник управління правового забезпечення; Людмила Чумакова – заступник начальника управління справами – начальника відділу взаємодія з Верховною Радою; Михайло Швед – заступник директора Департаменту формування державної політики у сфері культури,

мистецтва та освіти – начальник управління мистецтв; Віктор Пасак – заступник генерального директора видавництва; Оксана Гайдук – головний редактор журналу «Українська культура»; Людмила Гнатюк – головний редактор газети «Культура і життя»; Ольга Голинська – головний редактор журналу «Музика»; Надія Соколенко – головний редактор журналу «Український театр».

Дизайн та верстка Сергія Задворного

Редакція залишає за собою право на редагування отриманих матеріалів без узгодження з автором. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Передрук і відтворення текстових та ілюстраційних матеріалів журналу тільки з письмового дозволу видавця. © «Культура і життя»

Наклад 9500

Ціна договірної